ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է 1993 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻՑ | 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1994 Թ., № 24 (48) | ԳԻՆԸ՝ 10 ԴՐԱՄ

Շնորհավոր Նոր տարի և Ս. Ծնունդ

ՏԱՐԻՆ ԴԺՎԱՐ ԷՐ, ԲԱՅՑ... ԲԱՐԻ

Ամեն տարեմուտի մարդիկ դառնում են առավել խոհական, վերլուծում անցածը, երազում գալիքի մասին: Ու սպասում են. ի՞նչ է բերելու իրենց նոր տարին, ի՞նչ հոգս է թեթևացնելու, ի՞նչ ուրախություն է պարգևելու: Մենք մի տարով էլ մեծացանք, իմաստնացանք, մեկ տարով էլ մոտեցանք քսանմեկերորդ դարին:

1994-ը դժվար տարի էր, փորձություններով, մաքառումներով լի տարի: Մենք չդարձանք առավել բարեկեցիկ, չմեղմացավ տնտեսական ու էներգետիկ ճգնաժամը ու մարդկային նոր զանգվածներ բռնեցին պանդխտության ճանապարհը:

Բայց Ղարաբաղում հաստատվեց հրադադար, որը տևական դառնալու միտում ունի: Առճակատման անցած վեց տարիների ընթացքում առաջին անգամ արցախյան հայոց հողում թևածում է խաղաղությունը, չի հեղվում հայ երիտասարդների արյունը, մեր քաղաքների ու ավանների փողոցներով չեն անցնում զոհված երիտասարդներին հրաժեշտ տվող սգո թափորները:

ՓԱ՛ՌՔ ԱՍՏԾՈ...

Ու եթե ուզում ենք գնահատական տալ տարվան, եկեք կարողանանք կարևորել, տեսնել հիմնականը: Թող 1995-ը դառնա Ղարաբաղի ժողովրդի հաղթանակի, նրա հիմնահարցին քաղաքական լուծումներ գտնելու, հրադադարը մշտական խաղաղություն դարձնելու տարի:

Իսկ տնտեսական ճգնաժամը շարունակվում է: Սոցիալական ծանր վիճակը, գների անզուսպ աճը շարունակում են մռայլել մեր կյանքը, ստվերել տոնական տրամադրությունն ու տոնական թոհուբոհը: Բայց քանի որ տարեմուտ է, եկեք բարի աչքերով նայենք իրերին, ամենածանր պահին անգամ տեսնենք դեպի լույս ու զարգացում տանող թեկուզ ամենափոքր, նեղ արահետը, որը վաղը կարող է դառնալ մեծ ճամփա:

Հայ ժողովրդի տաղանդն ու ձեռներեցությունն այսօր հրաշքներ են գործում: Չունենալով տեխնիկա, վառելիք, մասնագիտական օգնություն, հայ գյուղացին, որ հողի տերն է արդեն, կերակրում է ոչ միայն իրեն, այլև նույնիսկ քաղաքաբնակների մի զգալի մասին: Այդ նրա ջանքերով է, որ առատությամբ է շնչում մեր ներքին շուկան, որը հատկապես գունեղ ու խայտաբղետ է դարձել նախատոնական այս օրերին:

Հիսնամյա իր հանդիսությունները հայոց Ազգային ակադեմիան օգտագործեց նոր խնդիրների նախանշման, գիտության նոր հորիզոններ նվաճելու պատրաստակամությամբ: Անուրանալի են հայ գիտնականների հաջողությունները, մեծ է նրանց գիտական ներուժի և աշխատանքների միջազգային ճանաչումը: Հաղթահարելով բազմաթիվ տնտեսական, սոցիալական ու աշխատանքային դժվարություններ, ՀՀ ԳԱԱ համակարգի մտավորականությունը բարձր է պահում հայ գիտնականի պատիվը, կոչումը, ամենուր հաստատելով հարազատ ժողովրդին ծառայելու իր պատրաստակամությունը: Մեր նոր պետականության կառուցումն ու հզորացումը, շուկայական հարաբերությունների հաստատումն ու միջազգային մրցակցությունը պահանջում են թե՛ հիմնարար հետազոտությունների և թե՛ կիրառական նշանակության ձեռնարկումների նոր մակարդակ: Հանրապետությունը տնտեսական, սոցիալական, քաղաքական նոր խնդիրները չի կարող լուծել առանց գիտնականների օգնության, նրանց ամենաակտիվ մասնակցության: Սակայն մեր ժամանակներում, անցման շրջանում հատկապես, չեն բացառվում ծայրահեղությունները: Ինքնագոհությունը կամ չարախնդությունը կարող են դժվարացնել, ձգձգել նոր պետականության ու տնտեսական հարաբերությունների շինարարության օբյեկտիվ գործընթացները: Գիտնականը, ՀՀ ԳԱԱ ներկայացուցիչն իր անաչառ, անկողմնակալ խոսքը պետք է ասի, դրսևորելով քաղաքական բարձր գիտակցություն և կուլտուրա: Այսօր մեր հասարակությունը հասել է մի աստիճանի, երբ տարեմուտի մաղթանքների ժամանակ անգամ կարող ենք միմյանց ցանկանալ քաղաքական բարձր կուլտուրա, բանավիճելու կուլտուրա, միմյանց կարծիքը հաշվի առնելու, հանդուրժելու, հարգելու կուլտուրա:

Ժողովրդավարությունը բազմակարծություն է, բազմակուսակցություն: Տարբեր կարծիքներ կարող են զարգանալ բախման, բանավեճի միջոցով, բայց բախվել, չի նշանակում պախարակել, չի նշանակում իրար մեջ թշնամի տեսնել: Չմոռանանք անցյալը և նրա վատթարագույն ժամանակների կարգախոսները: Այսօր մենք վճռականորեն պետք է հրաժարվենք ստալինյան այն աքսիոմից, թե «ով մեզ հետ չէ, մեր թշնամին է»:

ՀՐԱԺԱՐՎԵԼՈՎ ՀՐԱԺԱՐՎԵՆՔ:

Տարեմուտ է... Փոքր ազգերը, ինչպես մի ընտանիք, սեղմվում, ամփոփվում, մի բռունցք են դառնում: Մնանք մեր կարծիքին, մեր դավանանքին, մեր նախընտրելի սկզբունքներին հավատարիմ, բայց չմոռանանք, որ մենք մի ընտանիքի զավակներ ենք, մի տոհմի՝ թորգոմյան որդիներ: Ամեն մարդ ունի իր կյանքը, ապրելու իր սկզբունքը:

Շնորհավոր Նոր տարի, սիրելի ընթերցող, սիրելի հայրենակից, 1995-ը թող գա հաջողությամբ, խաղաղությամբ, նոր դռներ բացելով մեր շրջափակված հոգիների առաջ, ջերմացնելով բոլորիս անխտիր:

Սիրելի հայրենակից. տարեմուտի տոնական սեղանի մոտ հիշիր կարիքավոր մերձավորիդ, նրա հետ կիսիր բարիքներդ և քո աղոթքներն առավել ընդունելի կլինեն Տիրոջ ու մարդկանց կողմից:

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱՆՔ

Թանկագին բարեկամներ, գործընկերներ: Ամեն տարեմուտի հետ մենք մոտենում ենք նոր դարաշրջանին՝ 21-րդ դարին: Ավարտվեց ևս մեկ տարի՝ 1994-ը: Պատմության համար մեկ տարին ակնթարթ է, բայց այն լի էր որոնումներով, մաքառումներով, հայոց հինավուրց հողի վրա նոր պետականության կայացմամբ:

Այսօրվա բարդ, բայց ստեղծագործ անցուդարձերից հեռու չեք դուք՝ գիտնականներդ: Դուք հարազատ ժողովրդի հետ եք, նրա խոհերի, սպասումների, մտորումների ակունքներում: Գիտությունների ազգային ակադեմիան անցած մեկ տարում ավելի ակտիվացրեց իր գործունեությունը, գիտությունը հարստացնելով նոր հետազոտություններով ու ձեռքբերումներով: Մեր ակադեմիան համալրվեց նոր անդամներով: Զորացան ակադեմիայի միջազգային կապերը: Այս ամենը մեզ տրամադրում է լավատեսությամբ նայել վաղվա օրվան:

Շնորհավորում եմ բոլորիդ, սիրելի բարեկամներ, նոր տարվա առթիվ, մաղթում քաջառողջություն, գիտական բեղմնավոր գործունեություն և բարձր տրամադրություն:

ՀՀ ԳԱԱ պրեզիդենտ՝ Ֆ. Տ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՎԱՍՏԱԿԱԾ ՀՈԲԵԼՅԱՆ

Լրացավ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, ակադեմիայի թղթակից անդամ ԼԵՎՈՆ ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆԻ ծննդյան 70-ամյակը:

Այդ առթիվ ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը շնորհավորել է անվանի գիտնականին, որտեղ մասնավորապես ասված է:

Հարգելի ԼԵՎՈՆ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ:

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահությունը ի սրտե շնորհավորում է Ձեզ, ծննդյան 70-ամյակի առթիվ:

Դուք Ձեզ փայլուն կերպով դրսևորեցիք բազմապիսի գործունեության տարբեր ոլորտներում՝ գրականություն, թատերագիտություն, քննադատություն, մանկավարժական աշխատանք: Հ. Թումանյանի մասին Ձեր աշխատությունները լուրջ ներդրում եղան հայրենի գրականագիտության այդ ասպարեզի զարգացման մեջ: Դուք կարողացաք նորովի բացահայտել Թումանյանի բանաստեղծական աշխարհի գեղարվեստական ինքնատիպությունը, վարպետորեն վերաստեղծեցիք նրա՝ բանաստեղծի և քաղաքացու ճշմարիտ կերպարը: Ձեր «Հայ թատրոնի պատմությունը (1900—1920 թթ.)» մենագրությունը 1981 թվականին արժանացավ Հայաստանի Հանրապետության պետական մրցանակի: Դա հայ թատրոնի պատմության բարդ ժամանակաշրջանի մասին առաջին լուրջ և ծանրակշիռ գիտական հետազոտությունն էր: Արվեստագետի խորաթափանց միտքը, նյութի սպառիչ իմացությունը և նուրբ ճաշակը օգնեցին Ձեզ, ճշտությամբ և խորապես բացահայտելու դարաշրջանի ազգային թատերական կյանքի ողջ հարստությունը:

Նոր ժամանակների հայ թատրոնին նվիրված Ձեր աշխատությունները իրավամբ կարելի է համարել սովետահայ թատրոնի յուրատեսակ տարեգրություն. դա և՛ գիրքն է ժամանակակից հայ դրամատուրգիայի մասին, և՛ առաջատար դերասանների ճշտությամբ գծագրված դիմանկարներն են «Սովետահայ թատրոնի պատմության» մեջ, և՛ առանձնահատուկ սիրով գրված մենագրություններն են ռեժիսոր Վ. Աճեմյանի մասին («Կլասիկան և մեր օրերը», «Տաղանդ և բնավորություն»):

Հասարակական լայն արձագանք գտավ Պարույր Սևակի մասին Ձեր գրած տաղանդավոր գիրքը, որն արժանացավ Մ. Նալբանդյանի անվան մրցանակի: Դա, անկասկած, մեր մեծ բանաստեղծին նվիրված լավագույն գրքերից է: Կարճ ժամանակամիջոցում երիցս հրատարակվեց «Զրույցներ լեզվի մասին» Ձեր հիանալի գիրքը:

Դուք գրում եք համարձակ, կրքոտ, նյութով հրապուրված: Ձեր գրքերում և հոդվածներում տրոփում է ժամանակակից կյանքի կենդանի զարկերակը:

Դուք մեծ աշխատանք եք տանում իբրև արվեստի ինստիտուտի տնօրեն:

Դժվար ժամանակներում ստանձնելով այդ պաշտոնը, Դուք ամեն հնարավորն անում եք ազգային արվեստագիտության հետագա զարգացման համար: Ինստիտուտում բուստեղծվում են նոր հետաքրքիր գիտական աշխատություններ, ինստիտուտը շարունակում է ակտիվորեն մասնակցել հանրապետության մշակութային կյանքին:

Ցանկանում ենք Ձեզ, մեր թանկագին գործընկեր, քաջառողջություն, հետագա բեղմնավոր գործունեություն, ի բարօրություն հայրենի գիտության և մշակույթի:

ՀՀ ԳԱԱ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Ամերիկահայ ճարտարագետների և գիտնականների միության կողմից սահմանված ակադեմիկոս Վ. Հ. Համբարձումյանի անվան երեք մրցանակը շնորհվեցին ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ՝ ՍԵՐԳԵՅ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻՆ, ՄԱՐՏԻՆ ՎԱՀԱՆԻ ԿԱՍՅԱՆԻՆ, ԳՈՒՐԳԵՆ ՍԵՐՈԲԻ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻՆ:

ԳԱԳԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Ակադեմիկոս

Հայագիտություն. հարցեր և հարցադրումներ

Նախքան բուն նյութին անցնելը* անհրաժեշտ է թվում աչքի անցկացնել մեր հայրենական հայագիտության անցած տասնամյակների անուրանալի նվաճումները, որպես չվկետ հետագա անելիքների:

Այդ նվաճումների հիմքում ընկած է երեք մեծ հայագետների՝ Մ. Աբեղյանի, Հր. Աճառյանի, Հ. Մանանդյանի և նրանց մի քանի գործընկերների կատարածը: Նրանք էին, որ պատվաստեցին խորհրդային շրջանի հայագիտությանը դասական հայագիտության և եվրոպական գիտության լավագույն ավանդույթները: Աբեղյանի «Հայոց հին գրականության պատմությունը», Մանանդյանի «Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության», Աճառյանի Արմատական և Անձնանունների բառարանները և այլ գործերը կազմեցին այն հիմքը, որի վրա բարձրացավ մեր հայրենական հայագիտությունը: Դրանք մինչև օրս էլ սպասարկում են մեզ:

Հաջորդ փուլը գիտությունների ակադեմիայի հասարակական գիտությունների ինստիտուտների համակարգի, Երևանի համալսարանի և այլ բուհերի հայագիտական ամբիոնների առաջացումն ու գործունեությունն էր, ու սրանց կողքին՝ Մաշտոցյան Մատենադարանի և պատմության պետական թանգարանի զարգացումն ու բարգավաճումը: Հատկապես կարևոր էր Պատմության ինստիտուտի գործունեությունը, որից ծնունդ առան մի քանի այլ ինստիտուտներ, և որը դարձավ գիտական և գիտակազմակերպչական կադրերի դարբնոց: Գրականության և լեզվի, արվեստի և փիլիսոփայության, տնտեսագիտության և արևելագիտության, հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտներում լայն հետազոտական ճակատով, գիտնականների միահամուռ ջանքերով շարադրվեցին ու հրատարակվեցին հարյուրավոր ու հազարավոր մենագրություններ, ժողովածուներ, հրապարակումներ՝ նվիրված հայագիտության խնդիրներին: Այս հիմքի վրա ստեղծվեցին մի շարք կոլեկտիվ, ընդհանրացնող աշխատություններ, սկսած հայ ժողովրդի պատմության ութհատորյակից ու հայոց նոր ու նորագույն գրականության հատորներից մինչև հայ արվեստի տարբեր ճյուղերին՝ երաժշտությանը, ճարտարապետությանը, կերպարվեստին ու թատրոնին նվիրված ամփոփիչ գործերը: Մատենադարանում այլ կարևոր աշխատությունների հրատարակման կողքին սկիզբ առան «Ցուցակ ձեռագրաց» և «Հայ մատենագիտություն» բազմահատոր կոթողային աշխատությունները: Այս շարքը լրիվ չի լինի, եթե չհիշատակենք արդի լավագույն հայագիտական պարբերականը՝ մեր «Պատմաբանասիրական հանդեսը»:

Ի մի բերելով այս և բազմաթիվ այլ նվաճումների նշանակությունը, կարելի է ասել, որ դրանք, նախ, բարձրացրել են հայագիտությանը զարգացման մի նոր աստիճանի և, ապա, որ նրանց շնորհիվ բուն Հայաստանը դարձել է հայագիտության գլխավոր կենտրոն՝ համաշխարհային մասշտաբով:

Այս ամենը պարտավորեցնում է մեր հայագետներին՝ շարունակելու ստեղծագործական աշխատանքը նաև առկա նյութական սուղ պայմաններում, հաճախ՝ ճրագի աղոտ լույսով, հաղթահարելով ցուրտը և շրջապատված բարոյալքման ու հայրենալքման ոչ հազվադեպ տեսարաններով:

Գաղտնիք չէ, որ մեր, հայերիս այցետոմսը համամարդկային մշակույթի բնագավառում առաջին հերթին մեր միջնադարյան մշակույթն է: Մեր բուն ազգային մշակույթը ձևավորվել է վաղ միջնադարում, իսկ դրանից առաջ եղել է և՛ ներքին, և՛ արտաքին աշխարհից ծագող արժեքների կուտակում, սինթեզում և բյուրեղացում, որոնք էլ նախապատրաստել են բուն ազգային մշակույթի մուտքը: Մեր միջնադարյան մշակույթն իր բազմահարստությամբ համեմատելի է հսկա ժողովուրդների մշակույթների հետ, ըստ որում այդ հսկաների մի մասը կարող է միայն երազել այդպիսի մշակույթի մասին:

(Շարունակությունը՝ 3-րդ էջում)

*) Զեկուցում, ընթերցված 1994 թ. նոյեմբերի 23-ին՝ ՀՀ ԳԱԱ հումանիտար գիտությունների բաժանմունքի ընդլայնված նիստում:

ՀՀ ԳԱԱ նոր ակադեմիկոսներ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային ակադեմիան համալրվեց նոր անդամներով: Վերջերս տեղի ունեցած ընտրությունների ժամանակ ակադեմիայի թղթակից անդամներից տասներեքն ստացան ակադեմիկոսի կոչումներ:

Տարիների տքնաջան աշխատանքը գնահատվեց արժանվույն: Տասներեք առավել արժանավորները դարձան ակադեմիայի նոր անդամներ, համալրելով հայ ակադեմիկոսների փայլուն համաստեղությունը:

Իր գոյության հիսուն տարիների ընթացքում ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան բարձր պահեց նոր նվաճումների և ճանաչման հասցրեց հայ գիտությունը, որի մշակները Մաշտոցից ու Խորենացուց սկսած անցել են դարերի մաքառումներով, որոնումներով լի ճանապարհ, մեր օրերը հասցնելով իմաստավորված ու զորացած հայ գիտությունը:

Շնորհավորում ենք ակադեմիայի նոր անդամներին, նրանց մաղթում նորանոր բարձունքների նվաճում և միջազգային առավել մեծ ճանաչում:

Իսկ ովքե՞ր են տասներեք նոր անդամները: Նրանց մեջ կան մեր ընթերցողների շրջանում մեծ ճանաչում ունեցող մարդիկ և նաև անուններ, որոնք գիտական գործունեության առանձնահատկությունից ելնելով ծանոթ են առավել փոքր շրջանակների:

ՍԻԼՎԱ ԲԱՐՈՒՆԱԿԻ ԿԱՊՈՒՏԻԿՅԱՆԻՆ ճանաչում, սիրում են բոլորը: Հեղինակ է հարյուրից ավելի ժողովածուների, որոնցում ամփոփված են հեղինակի ժողովրդի կողմից սիրված ու գնահատված բանաստեղծություններն ու հրապարակախոսությունը: Նրա ստեղծագործությունները թարգմանվել են բազմաթիվ լեզուներով, հրատարակվել են նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններում, ԱՄՆ-ում, Անգլիայում, Բուլղարիայում, Գերմանիայում, Լեհաստանում, պետական մրցանակների և իտալական «Նոսիդե» գրական մրցանակի դափնեկիր է:

ՎԱՉԵ ՍՄԲԱՏԻ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆԸ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ է 1971 թվականից: Նրա բեղուն գիտական գործունեությանը քաջածանոթ են թե՛ գիտական շրջանակներում և թե՛ ընթերցող լայն հասարակությունում: Նրա գրչին են պատկանում հայոց հին և միջին դարերի գրականությանն ու արդի պատմավիպագրությանը նվիրված հետազոտություններ: Սայաթ-Նովա, Գրիգոր Նարեկացի, Եղիշե, Դերենիկ Դեմիրճյան... Ահա նրա գիտական աշխատանքների հիմնական թեմատիկան: Նաև՝ բազմաթիվ մենագրություններ, գրքեր, զեկուցումներ:

ԵՂԻՇԵ ՎԼԱԴԻՄԻՐԻ ԽՈՋԱԲԵԿՅԱՆԸ 1970—91 թվականներին եղել է ԽՍՀՄ, 1992 թվականից՝ ՌԴ ԳԱ «Ժողովրդագրության և աշխատանքային ռեսուրսների պրոբլեմային գիտական խորհրդի անդամ: Վ. Խոջաբեկյանի հիմնական գիտական ուղղությունը ժողովրդագրությունն է: Ուսումնասիրությունները ընդգրկում են Հայաստանի ժողովրդագրական քաղաքականության, բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների վերարտադրության, երկարատև հեռանկարում դրանց կանխատեսման, ժողտնտեսության ճյուղերում և զբաղմունքի ոլորտներում դրանց բաշխման, օգտագործման, հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման, զբաղվածության, տարաբնակեցման, քաղաքակենտրոնացման հիմնահարցերը: Նրա աշխատանքները հայտնի են նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններում, արտասահմանում, հատկապես հայ գաղթօջախներում:

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԲԱԽՇԻԻ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՅԱՆԸ՝ պատմության ինստիտուտի տնօրենի գիտական աշխատանքների գծով տեղակալը, ակտիվ մասնակցություն է ունեցել հայ ժողովրդի պատմության ութհատորյակի ստեղծման գործում:

Հունգարիայի գիտությունների ակադեմիայի մեդալակիր է, մասնակցել է համաշխարհային և միութենական մի շարք գիտաժողովների, գլխավորում է ՀՀ ԳԱԱ և Վենետիկի համալսարանի գիտական համագործակցությունը: Հայագիտության ասպարեզում հիմնարար արդյունքների է հասել Նոր Նախիջևանի հայկական գաղութին նվիրված աշխատությամբ: Այժմ աշխատում է «Հայ-ռուսական հարաբերությունները և հայկական քաղթավայրերը 18-րդ դարի երկրորդ կեսին» թեմայի վրա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԹԱԼԱԼՅԱՆԸ՝ հեղինակ է 32 գիտական աշխատանքների, որոնք հրատարակվել են Ռուսաստանում և արտասահմանում: Դասախոսություններ կարդալու համար բազմիցս եղել է Լեհաստանում և Հունգարիայում: Նրա աշխատանքներից մոտ 60-ը հիմնականում վերաբերում են իրական անալիզի բնագավառին և լայն ճանաչում ունեն մաթեմատիկոսների շրջանում: Հայաստանում այդ ուղղությունը հիմնադրվել է Ա. Թալալյանի կողմից և այդ ուղղությամբ աշխատում են գիտությունների 20 թեկնածուներ և դոկտորներ, որոնց մեծ մասը նրա աշակերտներն են: 1975 և 1983 թվականներին դասախոսություններ է կարդացել Բանախի անվան միջազգային մաթեմատիկական կենտրոնում:

ԷՄԻԼ ՍԱՄՍՈՆԻ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆԸ՝ ՀՀ ԳԱԱ փոխպրեզիդենտը, անոթաբանների միջազգային քոլեջի գիտական խորհրդի (Նյու Յորք) անդամ է: Ռուսաստանի բժշկական գիտությունների ակադեմիայի «Փորձարարական և կլինիկական դեղաբանության» խմբագրական խորհրդի անդամ է: Պարգևատրվել է ռուսական դեղաբանության հիմնադիր Կրավկովի անվան մեդալով, Կրակովի Կոպեռնիկոսի անվան բժշկական ակադեմիայի մեդալով, Ի. Ս. Մեչնիկովի անվան մեդալով, Ասպետների համաշխարհային կոնֆեդերացիայի «Ծառայություններ կյանքի համար» շքանշանով, Ասպետական խաչով:

Մեծ ճանաչում է ստացել նրա արյան անոթի պատի և արյան ձևավոր տարրերի կոոպերատիվ համագործակցության տեսակետը:

Նա հանդիսացել է դեղաբանության գծով ԽՍՀՄ բժշկական մեծ հանրագիտարանի խմբագրական բաժնի խմբագիր, Դեղաբանների համամիութենական ընկերության վարչության նախագահության և մի շարք այլ ամսագրերի խմբագրական խորհուրդների և կոլեգիաների անդամ:

ԳԵՎՈՐԳ ԵՐՎԱՆԴԻ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ 1962 թվականից սկսած մասնակցել է թաղանթների և սալերի տեսությանը նվիրված համամիութենական բոլոր գիտաժողովներին, տեսական և կիրառական մեխանիկային նվիրված միջազգային համագումարներին և գիտաժողովներին: Նրա հիմնած գիտական ուղղությունները են՝ էլեկտրահաղորդիչ և մագնիսապես փափուկ ֆերոմագնիսական մարմինների մագնիսա-առաձգական ամրություն, կայունության և տատանումների ուսումնասիրության տեսություն, պյեզոմագնիսական և մագնիսաստրիկցիոն միջավայրերում փոխկապված մագնիսաակուստիկ ալիքների տարածման տեսություն:

ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՂԱՐԱԳՅՈԶՅԱՆԸ փորձարարական կենսաբանության ինստիտուտի տնօրենն է, մասնակցել և զեկուցումներ է կարդացել տասնյակ գիտաժողովներում, հեղինակ է բազմաթիվ գիտական հոդվածների և աշխատությունների: Հիմնել է հետևյալ գիտական ուղղությունները՝ լիպիդների ֆունկցիոնալ դերը բջջի նյութափոխանակության և գենետիկական առանձնահատկությունների ձևավորման և կանոնավորման գործում, լիպիդների և լիպիդային գերօքսիդների մասնակցությունը տարբեր ախտաբանական վիճակների պաթոգենեզի մոլեկուլային մեխանիզմների ձևավորման մեջ և մի շարք այլ ուղղություններ: 1955-ից ստեղծել է լիպիդային թաղանթաբանության դպրոց:

(Շարունակությունը՝ 2-րդ էջում)

Մշակութային առնչություններ

Իմ զրուցակիցն է Երևանի պետական համալսարանի արևելագիտության ֆակուլտետի դեկան, բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գուրգեն Մելիքյանը: Նախապես նշեմ, որ նա երկար տարիների դասախոսական և գիտակազմակերպչական աշխատանքի վաստակ ունի այս ֆակուլտետում, հիանալի տիրապետում է պարսկերենին, հայրենադարձվել է Թեհրանից: Ուրեմն կրկնակի տպավորիչ են այսքան երկար տարիներից հետո Հայաստանի մշակութային պատվիրակության կազմում Իրան այցելության մասին նրա հիշատակումները և այդ առիթով մեկ անգամ ևս կարևորելու մեր երկու ժողովուրդների միջև մշակութային համագործակցության նշանակությունը: Այս պատվիրակության առաքելությունն էր Իմամ Խոմեյնու մահվան հինգամյա տարելիցին մասնակցություն ունենալը և արտահայտելու հայ ժողովրդի վերաբերմունքը մեր հարևան Իրանի ժողովրդին:

Գուրգեն Մելիքյանը նախապես նշեց այն ջերմ ընդունելությունը, որին արժանացել Հայաստանի պատվիրակությունը.

— Ջուլֆայի սահմանից մեզ ընդունեցին հավուր պատշաճի և այնուհետև նույն բարձր մակարդակով մեզ ուղեկցեցին մինչև Թեհրան: Ծառ կարևոր միջազգային նշանակության գիտական կոնֆերանս կայացավ: Այդ կոնֆերանսում շատ բուռն և իրատես ներկայացվեց հայ-ադրբեջանական հիմնահարցը՝ կապված Ղարաբաղի հետ, և Իրանը հստակ կերպով արտահայտեց իր անկողմնակալ վերաբերմունքը: Ու շատ ուսանելի և ընդգծելի է, որ այդ վերաբերմունքը զուտ մարդասիրական է, կրկնում եմ՝ միայն ու միայն մարդասիրական դիրքորոշում: Անշուշտ, հենց դա էլ մենք սպասում ենք Իրանի Հանրապետությունից, որը Հայաստանի Հանրապետության հետ ջերմ ու բարիդրացիական խորախորհ արմատներով է կապված:

Իմ այն հարցին, թե քանի տարվա ընդմիջումից հետո է Գուրգեն Մելիքյանն այցելում Իրան, նա պատասխանեց.

— Ծորջ երեսունհինգ տարիներ անց: Եվ շատ ուրախալի էր տեսնել ու զգալ, որ մեր հայրենակիցները նույն ոգով շարունակում են ազգասիրական գործունեությունը: Փոխըմբռնումը երկուստեք է, և Իրանի հայկական համայնքը միշտ դա ընդգծել է: Այսօր ես մեր երկու ժողովուրդների այս սերտ համագործակցությանը նայում եմ ոչ թե ուսանողի, այլ ավելի հասուն հայացքով, քանի որ տասնամյակներ են անցել իմ այդ շրջանից և շնորհակալ եմ ու ուրախ, որ մեր բարեկամությունը լայն հեռանկարներ ունի, ավելի լայն զարգացում է ապրում: Ինչ վերաբերում է ընդունելության արարողություններին, ապա հենց փաստաթղթերը ձևակերպելիս, մեզ հանձնեցին նաև մեր՝ տեղում արված շատ բարձրորակ լուսանկարները: Իրանի նախագահ Ռաֆսանջանին շատ բարձր մակարդակի ընդունելություն կազմակերպեց, անձամբ հանդիպելով այս միջոցառման որոշ մասնակիցների հետ: Իհարկե, սահմանափակ քանակի մարդկանց հետ: Մեր պատվիրակության ղեկավար, մշակույթի նախարար Հակոբ Մովսեսը վերադարձել էր Երևան, և այդ ընդունելությանը մասնակցում էի ես և մեր լավագույն արվեստագետներից Էդվարդ Ղազարյանը, որն իր աշխատանքներից մեկը նվիրեց Իրանին:

Հենակաբար, հարցրի մանրանկարիչ-փորագրիչ Էդվարդ Ղազարյանի այդ աշխատանքի մասին:

— Մեկ քառորդ բրնձահատիկի վրա պատկերված էր Իմամ Խոմեյնու պատկերը, լուսանկարը Թեհրանի մզկիթների ֆոնի վրա և գրված էր «Իմամ Խոմեյնին իսլամական աշխարհի հույսն է»: Այս աշխատանքը շատ ջերմ և գնահատանքով ընդունվեց մեր բարեկամների կողմից:

Կրկնում եմ, որ շատ մեծ շնորհ էր մեզ համար Իրանի Հանրապետության նախագահի այդ պատվաբեր ընդունելությանը ներկա լինելը, և մենք գիտակցում ենք մեր հանրապետության հանդեպ ջերմ վերաբերմունքը:

— Ինչպիսի՞ կապեր ունի Երևանի պետական համալսարանի արևելագիտության ֆակուլտետը Հայաստանում Իրանի դեսպանության հետ:

— Մեր ֆակուլտետին շատ է օգնում դեսպանության կրցորդը՝ Աղայե Մոհսենին՝ տրամադրելով Իրանում հրատարակվող թերթեր, գեղարվեստական գրականություն, դասագրքեր: Իսկ վերջերս մեր ուսանողներից 11-ը, իրենց դասախոսների ընտրությամբ, և մեկ ասպիրանտ որակավորման մեկնեցին Թեհրան: Սա աննախադեպ երևույթ է և կարևոր:

Մեր զրույցը Գուրգեն Մելիքյանի հետ ընդգրկում էր նաև հայ-իրանական կապերի մերձեցման նոր դրսևորումները: Թեհրանում բացված է մանրանկարիչ Էդվարդ Ղազարյանի անհատական ցուցահանդեսը. Հայաստանում պետական մակարդակով ներկայացվել է Իրանի հայ համայնքի երեխաների նկարչական աշխատանքների ցուցահանդեսը, Երևանի տիկնիկային թատրոնը հյուրախաղեր է ունեցել Թեհրանում. Իրանի այս տարվա. կինոփառատոնին ցուցադրվել են Սարգիս Փարաջանովի երկու կինոնկարները, Երևանում անց է կացվել իրանական ֆիլմերի փառատոն: Հայ հանդիսատեսի համար հայտնություն էր, որ ժամանակակից իրանական կինոյի շատ նշանավոր կինոռեժիսորներ և աստղեր հայազգի արվեստագետներ են, որոնք յուրովի իրենց մեծ ավանդն են ներդնում և շահեկանորեն նպաստում հայ-իրանական մշակութային կապերի ամրապնդմանն ու աշխուժացմանը:

Կարինե ՍԱՄՎԵԼՅԱՆ

Իմիջիայլոց

Շվեյցարական «Յունեն դե բանկ Սյուիսն» բանկային կորպորացիան հրապարակել է մի զեկուցագիր, որը հարուստ նյութ է պարունակում տարբեր երկրների ապրուստի մասին:

Իրական բարձր աշխատավարձի առումով առանձնացված են Ցյուրիխը և Ժնևը: Միաժամանակ, սակայն, այդ քաղաքները Տոկիոյի և Օսլոյի հետ միասին, համարվում են աշխարհի ամենաթանկ քաղաքները: Եկամուտների տեսակետից առաջատար դերը գրավելով, Ցյուրիխն ու Ժնևը ամենևին էլ առաջիններից չեն գնողունակության առումով, քանի որ բարձր են բնակվարձի, տրանսպորտի և մթերքների գները: Գերթանկ քաղաքը համարվում է Տոկիոն:

Հացը համաշխարհային ամենուր բրտինքով է ձեռք բերվում, բայց տարբեր է թափած քրտինքի չափը: Օրինակ, յուրքսեմբուրգցին մեկ կիլոգրամ հացի համար վճարում է 8 րոպեի աշխատանքով, ցյուրիխցին՝ 12, լագոսցին՝ 108: Ամենացածր գնողունակությունը Լագոսում է և Նայրոբիում:

Համեմատության համար նշենք, որ շարքային նիգերիացին «համբուրգերի» համար պետք է վճարի իր երկու օրվա աշխատավարձը, ամերիկացին՝ 19 րոպեի, ցյուրիխցին՝ 20, իսկ ժնևցին՝ 23:

Հետաքրքիր է, ի՞նչ թվեր կարձանագրվեին նորանկախ Հայաստանում, եթե շվեյցարական բանկը բարեհաճեր ուսումնասիրություններ կատարել նաև մեզ մոտ: Մի բան հաստատ է, որ նվազագույն աշխատավարձով հայաստանցին համբուրգեր չէր կարող ճաշակել, իսկ միջին աշխատավարձով կարող էր գնել 1 կամ երկու համբուրգեր: Ասենք, ո՞ւմ են պետք այս հաշվարկները, երբ կարելի է համբուրգեր պարզապես չուտել և կեցվածք ընդունել, թե հայն էլ է «աշխատավարձ» ստանում:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՎ ԻՆՉՈՒ ՆԻՀԱՐԵՑ ՄԱՐԳԱՐԵՏ ԹԵՏՉԵՐԸ

Երկու ամսվա ընթացքում բարոնուհի Մարգարետ Թետչերը նիհարեց 13 կիլոգրամով, նրա հագուստի չափսը 46-ից հասավ 42-ի: Ինքը, նախկին վարչապետուհին, չի խոսում այն մասին, թե ինչու որոշեց նիհարել: Սակայն նրան լավ ճանաչողները ասում են, որ վերջին ժամանակներս նրա նոր հագուստները վրան չէին լինում:

Դիետայի նա անցավ «երկաթյա լեդիին» բնորոշ վճռականությամբ: Բարոնուհու ընդունած սննդի կալորիաների գումարը չէր անցնում 580-ից, որը, մասնագետների՝ կարծիքով, երեք անգամ պակաս էր կալորիաների այն քանակից, որն առնվազն պարտադիր էր Թետչերի նման ակտիվ տիկնոջ համար:

Ինչպես տեղեկացնում է լոնդոնյան «Սան» թերթը, նրա օրվա սնունդը պարունակում էր հետևյալ տեսականին. քնելուց առաջ կրկնակի բաժին վիսկի, մաքուր ջրով. սա կազմում է 100 կալորիա: Նախաճաշին՝ մեկ գավաթ սուրճ և մեկ բաժակ մրգահյութ կամ կես գրեյֆրուտ: Ընդամենը 40 կալորիա: Մինչև ճաշը՝ էլի մեկ գավաթ սուրճ: Ճաշը. կես բաժակ մածուն և մեկ գավաթ ջուր. Նույնպես 40 կալորիա: Ընթրիքը՝ մսե թեթև խորտիկ և խաշած հավկիթ. 400 կալորիա:

Նիհարելը Թետչերը նիհարեց և դարձավ ավելի նրբակազմ: Սակայն այնպիսի տեսք ստացավ, ոնց որ չորացած ձուկ: Պահպանողական կուսակցության կոնֆերանսի պատգամավորները զարմանքից սառած էին, երբ նախագահությունում երևաց օրվա պատվավոր հյուրը՝ մահացածի պես գունատ, ոտքերը հազիվ շարժող «երկաթյա լեդին»:

Ասում են, սակայն, որ նրան այդ օրն է գցել ոչ այնքան դաժան դիետան, որքան ընտանեկան անախորժությունները: Նրա ամերիկուհի հարսը ապահարզան է տվել և Մարգարետ Թետչերի որդուց՝ Մարկից, պահանջել 5 միլիոն դոլարի հատուցում:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ. «ՏԵՍԵՔ ԽՈՍՔՍ ՈՒՐ Է ԳՆՈՒՄ...»

Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան 125-ամյակի առթիվ Ազգային գրադարանում ցուցահանդես կազմակերպելու նպատակով, նորից ընթերցեցի «Թումանյանը ժամանակակիցների հուշերում», «Թումանյանը արվեստի մասին», «Թումանյան. ուսումնասիրություններ և հրապարակումներ» գրքերը, մեծ բանաստեղծի չափածո և արձակ ստեղծագործությունները, հոդվածներն ու նամակները և գրի առա նրա իմաստուն մտքերն ու պատվիրանները, որոնք այսօր էլ շատ արդիական են և ուսանելի:

Դրանց մի մասը ներկայացնում եմ ընթերցողներին:

Հրաչյա ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ

— Աշխարհին ու մարդուն նայել բարի սրտով ու պայծառ հայացքով:

— Ապրում է թագավորի պես, այսինքն՝ պարապ:

— Բարոյականությունը ժամանակի գրած կենցաղավարության պատմությունն է:

— Գդալով տալիս է, կոթով՝ աչքը հանում:

— Իմ երգերն արևի ճառագայթների նման են, այնտեղ են գնում, ուր ձմեռ ու ցուրտ է տիրում:

— Ներկայի վրա տրտնջալը լավ միջոց չէ ապագայի գովեստն անելու համար:

— Ով սիրում է բնությունը, գրականությունն ու գեղարվեստը, նրա համար արդեն դրախտը գոյություն ունի էս աշխարհում:

— Քո մտքերը, քո՛ խոսքերը ու քո գործերը էն կենդանի քարերն են, որոնցից Աստված շինել է քո հոգին:

— Ժողովրդին խոսք ասողը խոշոր պիտի լինի և ոչ թե նեղ ու կրքոտ:

— Կինը կյանքի հիմքն է, կյանքի աղբյուրը, ամենամեծ ուժը:

— Չափը կյանքում և ամեն բանում կարևորագույնն է: Չափը՝ ոսկե սանձը, մարդը երբեք ձեռքից բաց չպետք է թողնի...

— Գրականությունը, արվեստը դարձել են տոն օրերի բուրվառ. հոբելյանների ժամանակ կամ որևէ առիթի հանում են, խոսում, բուրվառում ու էլի ետ տանում դնում իր տեղը՝ խորանում և մոռանում:

— Այո, կարելի է տաղանդներ ու հանճարներ ունենալ, բայց ունենալու համար պետք է գնահատել ու պաշտպանել...

— Բանաստեղծի սերը հարազատ ու իրական հողի վրա պիտի լինի, նրանից հետո միայն կարող է բարձրանալ, թեկուզ գլուխը մինչև երկինք հասնի:

— Ասպետական զգացմունքը պակասում է մեր մեջ: Մեր մարդը սիրում է խեղճությունն ու լացը և զարդարվում է նրանցով:

— Չեք կարողանում գրականություն ու գրող պահել, այդ հերիք չի, այժմ էլ պետք է խնդրել, որ ճառեր չասեք նրանց վրա, երբ որ մեռնում են:

— Կուրանում ենք իրար լավ կողմերը տեսնելու, խլանում ենք առողջ, բարի խոսքի հանդեպ:

— Մի՞թե չենք կարող իրար մոտենալ, բարության աչքով նայել իրար ու տեսնել իրար մեջ մեր լավ կողմերը... ու էնպիսով էլ կյանքը դարձնել քաղցր ու սիրելի:

— Ավաղ, կարծես թե իզուր են ապրում ու անցնում մեծ փիլիսոփաները, մեծ գիտնականներն ու մեծ բանաստեղծները, ազգերի համար նրանք մեծ մասամբ հանդիսանում են լոկ որպես շքեղ զարդարանքներ:

— Գեղեցիկ ու սրտալի ապրել-վայելել չենք իմանում, և մեր ամբողջ կյանքը անվերջ ափսոսանք է:

— Սուտ, սուտ, սուտ, կեղծիք, զրպարտություն, հայհոյանք և ամեն տեսակ վատություն:

— Վերջապես շատ ենք փչացած ժողովուրդ, դե եկ ու էս տեսակ մթնոլորտում ոգևորվիր ու բանաստեղծություն գրի: Ամոթ էլ է:

— Փոքր արարածներն են կյանք թունավորում— մեծ արարածները թույն չունեն, նրանք միայն կյանք կարող են տալ:

— Եթե անկախությունը թույլ է դառնալու հայությանը խեղդելու համար, չենք ուզում:

— Եթե անկախ Հայաստանը դառնալու է մի փոքրիկ վանդակ, ամեն կողմից դռները փակած և միակ դուռն էլ, որ բաց է— բաց է տաճիկ ասկյարի համար, չենք ուզում:

— Այդ թերթերը հոգս չեն քաշում, գոնե մի տանելի լեզու ունենային, և հայոց լեզվի աղճատման ու աղավաղման ամենամեծ պատճառներից մինն էլ հենց ինքը— հայ թերթն է:

— Էն մարդն արժեք ունի, որ մի ճամփով է գնում, էն էլ երկար, և ոչ թե քսան ճամփով:

— Մարդու կյանքը պիտի լինի իմաստալից: Գյուտեր պիտի անել, ստեղծագործել: Որոշել նպատակը և գնալ՝ հաստատուն ու վճռական:

— Անտառը մեր երկրի զարդն է, մեր հարստությունը, լավ պիտի խնամել, պահպանել:

— Մարդը որքան մոտ լինի իր երկրին ու իր ժողովրդին, որքան շատ խորանա ժողովրդական ստեղծագործության մեջ, նա էնքան ավելի մեծ է ու համամարդկային:

— Պետք է կարդալ, միշտ կարդալ և ամեն մի կարդալը մի բան է տալիս ու աննկատելի կերպով ամբարվում, բան դառնում:

— Ամենագլխավորը կյանքում ճաշակն է: Ճաշակը կյանքի բույրն է:

— Դրամաների մեջ ավելի զարհուրելին չկա, քան մեծ հոգիների դրաման:

— Մինչև հիմա մեր ինտելիգենցիան չհասկացավ, թե ինչ բան է զրույցը, սա էլ մի տեսակ ստեղծագործություն է:

— Խոսելիս կարգին կխոսեն՝ հանգիստ, շեշտով, մարդ իր խոսքին արժեք ու գին պիտի տա:

— Զգտում, բնավորություն, ուղղություն— ամեն ինչ մայրն է տալիս. մայրն է երեխայքն կրթում, նա երեխային խաղերով պիտի կրթի և ինքն էլ մասնակից լինի խաղեր կազմելուն:

— Գրողն ականջ չպիտի դնի զանազան դասախոսների, տեսությունների, օրենքների. նա իր ճամփան պիտի ունենա, իր ճամփով գնա՝ ազատ և անկախ:

— Գեղեցկություն, բարություն, ճշմարտություն— սրանք են կյանքում հիմնականը:

— Լինել առողջ, զվարթ, գոհ, բնական, ամեն ինչ հասկացող, ներբազգաց: Պետք է ճաշակ ունենալ... Հարմոնիա ստեղծել ամեն բանում և ամենուր:

— Ամենադժվար բանը, որին ձգտում են մարդիկ՝ ինքն իրեն ճանաչելն է: Ճանաչիր ինքդ քեզ: Եվ մարդ պետք է ճանաչի ինքն իրեն, իր ուժերը, կարգավորի իրեն և իմաստուն կերպով առաջնորդի, ուղղություն տա իրեն:

— Հոգու խորությունը շատ է մեծ ու կարևոր, թերևս ամենաէականը մարդու կյանքի մեջ: Մարդ մի խնդրով պիտի տարվի, գրավվի, ապրի ու նվիրվի:

— Էսօր մեր գրականության մեջ կհանդիպեք էնպիսի սխալ դարձվածքների— ինչպիսին են՝ «ինձ հետ դժբախտություն պատահեց», «Հավաքվում եմ գնալու», «Բանն ինչումն է»... Էն օրը ծանոթներիցս մեկի տանն էի՝ նստել էինք սեղանի շուրջը, տանտիկինը դիմում է ինձ՝ «պ. Հովհաննես, Ձեզ կարելի է ուտել»: «Աստված մի արասցե,— ասացի,— ես եկել եմ էստեղ, որ ինձ ուտե՞ն»:

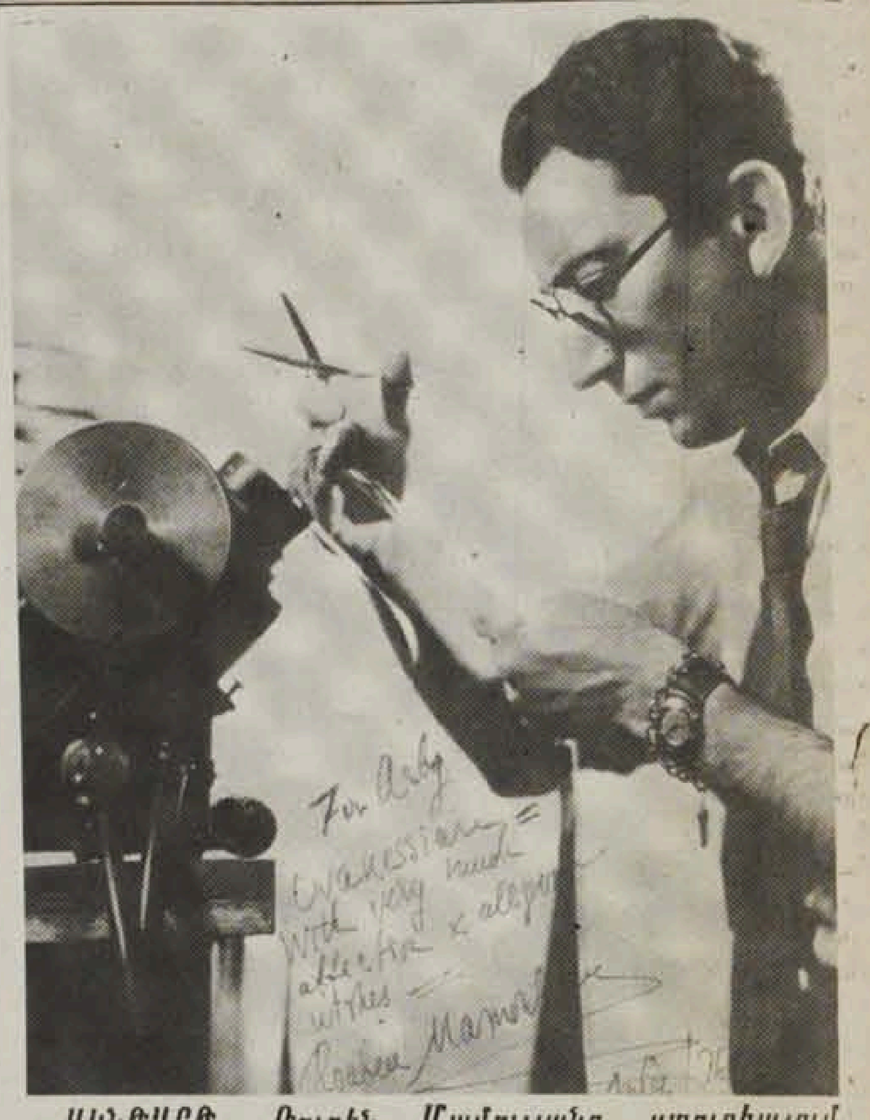

ԱԿՆԹԱՐԹ. Ռուբեն Մամուլյանը ստուդիայում (1926 թ.):

ՀԻՆ՝ ՀՈՒԼԻՈՍՅԱՆ ԵՎ ՆՈՐ՝ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՕՐԱՑՈՒՅՑՆԵՐԸ

ՀՈՒԼԻՈՍՅԱՆ օրացույցը, որ այդպես է կոչվել Հուլիոս Կեսարի անունով, սկսվել է մեր թվարկությունից առաջ, 45 թվականին: Որպես տարվա առաջին ամիս ընդունվել է հունվար ամիսը, քանի որ մ. թ. ա., 153 թվականից նոր ընտրված հռոմեական կոնսուլները իրենց պաշտոնին էին անցնում հունվարի 1-ից:

Այդ օրացույցի ստեղծման վրա աշխատել է Ալեքսանդրիայի աստղագետների մի մեծ խումբ՝ Սոզիգենի գլխավորությամբ: Մեր թվարկության 325 թվականին կայացավ Նիկեայի հոգևոր աշխարհաժողովը, ուր հուլիոսյան օրացույցն ընդունվեց ողջ քրիստոնեական աշխարհի համար:

Ըստ այդ օրացույցի, գարնանային գիշերահավասարի օրն ընկնում էր մարտի 21-ին, որը կարևոր հանգամանք էր որոշելու Զատկի տոնակատարության օրը:

Սակայն հուլիոսյան օրացույցում յուրաքանչյուր 128 տարին մեկ, գոյանում էր մեկ օրվա սխալ, և 16-րդ դարում գարնանային գիշերահավասարի ժամանակը դադարեց համընկնել օրացուցայինի հետ: Սխալը կազմում էր արդեն 10 օր:

1582 թվականին Գրիգոր 13-րդ պապը ստեղծեց օրացուցային համակարգը քննող հանձնաժողով, որը հավանություն տվեց իտալացի մաթեմատիկոս և բժիշկ Լուիջի Լիլիոյի նախագծին: Որով 1582 թվականի հոկտեմբերի 4-ի հաջորդ օրը եկավ ոչ թե հոկտեմբերի 5-ը, այլ հոկտեմբերի 15-ը: Այդ օրվանից էլ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՆՈՐ ՕՐԱՑՈՒՅՑԸ փոխարինեց ՀՈՒԼԻՈՍՅԱՆ հին օրացույցին:

ՀՀ ԳԱԱ նոր ակադեմիկոսներ

(Սկիզբը՝ 1-ին էջում)

ԼԵՎՈՆ ՄԻՔԱՅԵԼԻ ՋԱՆՓՈԼԱԴՅԱՆՆ ունի մեծ ծառայություններ սննդի արդյունաբերության, հատկապես կոնյակի և գինեգործության զարգացման գործում: 1971 թ. ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ է, ունի հանրապետության գիտության և տեխնիկայի վաստակավորի կոչում: Լ. Ջանփոլադյանի գիտակազմակերպչական գործունեությունն ընդգրկում է սննդի արդյունաբերության հարցերը՝ խաղողագործություն, գինեգործության էկոնոմիկա, պատմության, գիտական հետազոտություններ գինու, կոնյակի պրոցեսների շուրջ, նոր տեխնոլոգիայի մշակում և այլն:

ՎՌԱՄ ՎԱՂԻՆԱԿԻ ԴՈՎԼԱԹՅԱՆ. մեր երկրում և արտասահմանում մեծ ճանաչում է գտել նրա ստեղծած սինթետիկ օրգանական քիմիայի նոր ուղղությունը բույսերի պաշտպանության միջոցների՝ պեստիցիդների մշակումը, կատարել է հիմնարար հետազոտություններ օրգանական միացությունների կառուցվածքի հատկությունների և ռեակցունակությունների ուսումնասիրման շուրջ: Դրա հիման վրա մշակվել են օրգանական միացությունների ստացման նոր, հաճախ այլընտրանք չունեցող եղանակներ և իրականացվել են նրանց ինքնատիպ փոխարկումներ:

ՎԻՈՒԼԵՆ ՊԱՐՈՒՅՐԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆՆ անդամ է այլ ակադեմիաների և միջազգային գիտական ընկերությունների, հեղինակ է մենագրությունների, արտասահմանում հրատարակված մի շարք հոդվածների, հրավիրվել և զեկուցումներով հանդես է եկել միջազգային մի շարք գիտաժողովներում: Հիմնական ուսումնասիրությունները կապված են ուղեղային արյան շրջանառության պրոբլեմների հետ: Այժմ նրա ղեկավարությամբ գործում է գիտահետազոտական խումբ՝ «Ուղեղային արյան շրջանառությունը և հիպոկինեզիան» թեմայով:

ԱԴՈԼՖ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՄԱՆԹԱՇՅԱՆԸ՝ ՀՀ ճարտարագետների ակադեմիայի անդամ է, բազմիցս հրատարակվել են նրա հետազոտությունները տեղական և արտասահմանյան մամուլում, զեկուցումներով հանդես է եկել միջազգային բազմաթիվ գիտաժողովներում: Նա ստեղծել է նոր գիտական ուղղություն՝ կարծրաֆազ անօրգանական նյութերի և միացությունների փոխարկումը գազաֆազ շղթայական ռեակցիաների ազդեցության պայմաններում: Դա անմիջապես կապված է հանրապետությունում բնական անօրգանական հանքանյութերի և միներալ հումքի վերամշակման նոր եղանակների ստեղծման հետ:

ՌԱՖԱՅԵԼ ՊԱՐՈՒՅՐԻ ՍՏԱՄԲՈԼՑՅԱՆԸ ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ է 1971 թվականից, «Փորձարարական և կլինիկական բժշկություն» հանդեսի գլխավոր խմբագիր, պետական մրցանակի դափնեկիր: Տեղական և արտասահմանյան բազմաթիվ հրապարակումների հեղինակ է, նրա հիմնած գիտական ուղղությունը վերաբերում է մաթեմատիկական կոմպյուտերային մշակմանը, զարգացմանն ու կիրառությանը:

Նրա ինքնուրույն գիտական դպրոցն արժանացել է միջազգային էլեկտրաստաբանական կոնգրեսների ճանաչմանը ու հավանությանը:

●

«ՆՊԱՍՏԱԿԻ» ՏԱՐԵՄՈՒՏՅԱՆ ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱՆՔՆԵՐԸ՝ ՀՀ ԳԱԱ ՆՈՐ ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍՆԵՐԻՆ:

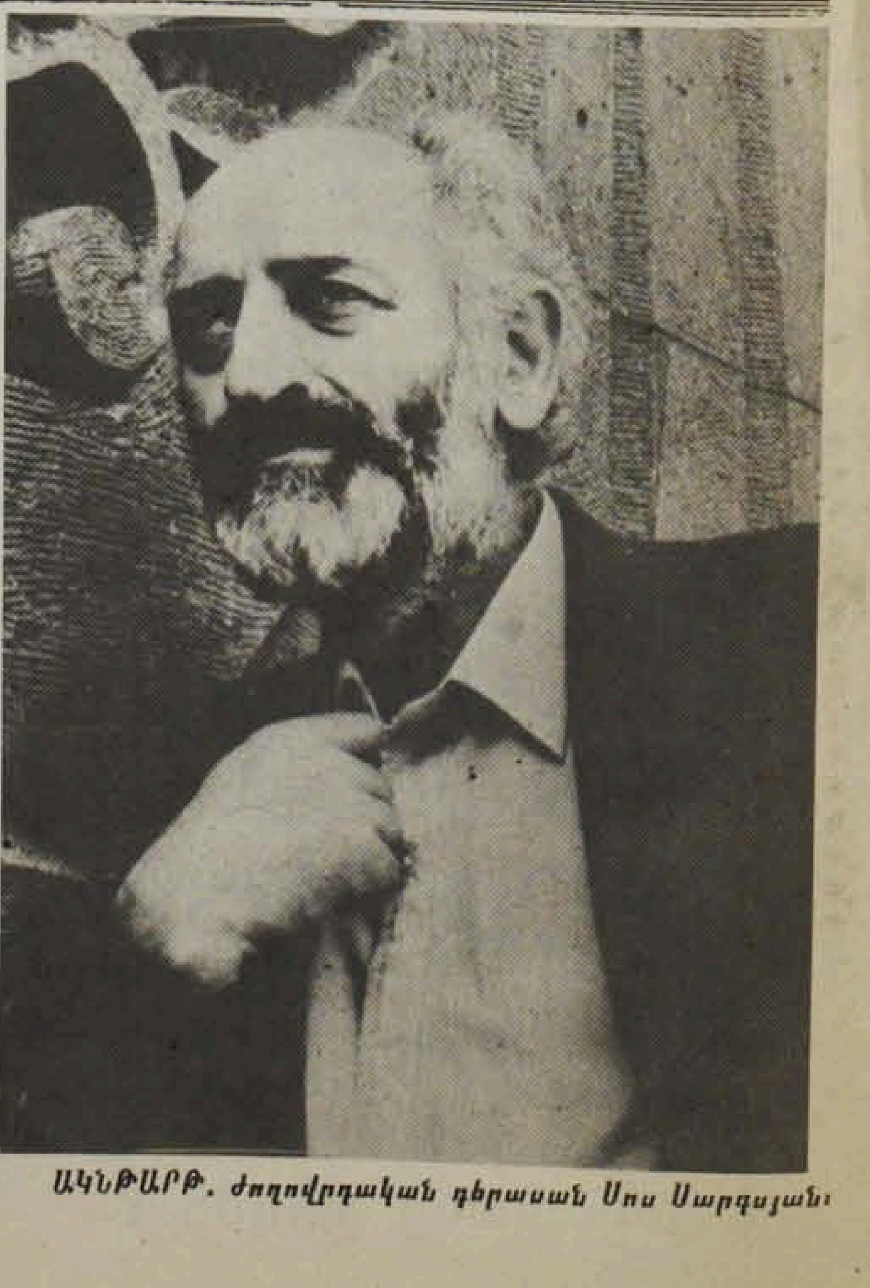

ԱԿՆԹԱՐԹ. ժողովրդական դերասան Սոս Սարգսյան:

(Սկիզբը՝ 1-ին էջում)

Արդ, մեր միջնադարյան մշակույթը գրաբարակենտրոն է, նրա բանալին գրաբարն է: Բայց ահա գնալով նվազել ու այժմ էլ նվազում է մեզանում գրաբարի իմացությունը: Սա ծանր ախտանշան է: Այն գուժում է միջնադարյան մշակույթի հետազոտության մակարդակի, ըմբռնելու, արժեքավորելու ու քարոզելու կարողությունների, պատմական օժանդակ գիտությունների նվազում, օտարի կողմից կողոպտվելու դյուրացում:

Իմ կարծիքով, նոր պարագաներում այս հարցը պիտի լուծվի պետականորեն և արմատապես: Գրաբարը պիտի ընտանա հատուկ կարգավիճակ և վերածվի ազգի ինքնության խորհրդանիշներից մեկի: Այն պիտի ավանդվի բոլոր միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարաններում: Եվ սա թող չափազանցություն չթվա: Այստեղ մենք մենակ չենք լինի: Այդպիսին է, օրինակ, հին հունարենի կարգավիճակը Հունաստանում: Պետք է ամեն մի հայի հնարավորություն տալ անմիջականորեն հաղորդվելու մեր միջնադարյան մշակույթի հրաշալիքների հետ: Կիրացվի նաև հայագիտությունը գրաբարագետներով սնելու պակասը: Էլ չեմ խոսում գրաբարի կրթական հատկությունների մասին: Այդ անհամեմատ սեղմ, հստակ և տրամաբանական լեզուն ընդունակ է կըրթել աշակերտների մտածողությունը նույնքան հաջողությամբ, որքան լատիներենն լեզուն:

Սա նաև թերևս կչիջեր այն մոլուցքը, որով ոմանք ջանում են մեր այսօրվա արևելահայ աշխարհաբարի համար վերականգնել գրաբարյան ուղղագրությունն:

Կարևորագույն խնդիրներից է հայ քրիստոնեության, հայ եկեղեցու պատմության ուսումնասիրությունը, որը մեզ մոտ շուրջ 70 տարի է ինչ, փաստորեն, դադարել է: Հիմա, մանավանդ, քրիստոնեության Հայաստանում պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի տոնակատարության նախապատրաստման պահերին, ճիշտ ժամանակն է վերակենդանացնել այն: Այժմ բազմակողմանի միջոցառումներ են մշակվում, որոնց մեջ տեղ է գտնում նաև բազմաթիվ սկզբնաղբյուրների ու հին հետազոտությունների (Օրմանյան, Տեր-Միքայելյան և այլք) գրքերի վերահրատարակումը, խնդրին այս կամ այն կողմից առնչվող պատրաստի կուտակված աշխատությունների լույսընծայումը: Սակայն դա քիչ է: Պետք է նախատեսել այդ ուղղությամբ նոր հետազոտություններ, քանի որ դեռ բավական ժամանակ կա մինչև հոբելյանական 2001 թվականը՝ այդպիսիները ծրագրելու և իրագործելու համար: Բնականաբար, դա գիտությունների ակադեմիայի սուրբ (այս դեպքում իսկապես որ՝ սուրբ) պարտականությունն է:

Իմ կարծիքով, ակադեմիան պիտի ձեռնարկի առնվազն երկու խոշոր աշխատության նախապատրաստում: Դրանցից առաջինը հայ եկեղեցու ամբողջական պատմության ստեղծումն է: Նախախորհրդային շրջանում և ապա սփյուռքում բավական գործ է կատարված այս ուղղությամբ, որը կարող է հիմք ծառայել հայ եկեղեցու պատմության նոր շաբադրանքի, գոնե դրա առաջին տարբերակի ստեղծման համար: Մեր պատմաբան-բանասերների մեջ անհրաժեշտ հեղինակներ կգտնվեն, իսկ եթե առանձին կետեր էլ բաց մնան, պետք է դիմել դրսի հեղինակներին, և բացի այդ, ժամանակ կա այդ նպատակով մի քանի երիտասարդ գիտաշխատող պատրաստել ասպիրանտուրայի և այլ գոյություն ունեցող միջոցներով: Բոլոր դեպքերում այդ գործը պիտի վերջապես սկսել:

Երկրորդ. անհրաժեշտ կոլեկտիվ, սոցիոլոգիական բնույթի աշխատությունը կարելի է վերնագրել «Քրիստոնեության դերը արդի հայության սոցիալական և հոգևոր կյանքում»: Այստեղ, բացի սոցիոլոգներից, մեծ կլինի նաև հոգեբանների դերը: Այս գործը պիտի փորձի պատասխանել այն հարցին, թե ինչ է կրոնը մեզ համար տասնամյակների անհավատությունից հետո, ինչպիսի՞ բարոյական տարողություն ունեն մեր երիտասարդների և օրիորդների վզերից կախված խաչերը, ինչպե՞ս է ընկալվում տեղեկատվության միջոցներից հորդացող քարոզը, ի՞նչ տեսքով պիտի հանդես գա կրոնը դպրոցում և այլն: Սրանք հարցեր են, որոնց լուծումն այժմ ընթանում է էմպիրիկ, այսինքն՝ փորձերի և սխալների ճանապարհով:

Կրոնի ու եկեղեցու պատմության և նրա այսօրվա դերի հետազոտությունը հատուկ կարևորություն է ստանում նաև հայապահպանման պրոբլեմի կապակցությամբ: Եվ այն գնալով ավելի կարևոր է դառնալու սփյուռքահայության մեջ մայրենի լեզվի նահանջի ցավալի, բայց անխուսափելի գործընթացի հետնախորքի վրա, քանի որ հայ քրիստոնեական կրոնն է, որ գրեթե մասնակիորեն կարող է և պետք է փոխհատուցի այդ կորուստը՝ հայապահպանման առումով:

Այժմ որոշ հարցեր, որ նոր են ծագել, ծնվել են այն նոր իրավիճակից, որը մենք թևակոխել ենք:

Նախորդ շրջանում մենք՝ հասարակագետներս, միահամուռ հետևել ենք մի գաղափարախոսության, որը կարելի է անվանել «գռեհկացված մարքսիզմ»: Իսկական մարքսիզմից այն տարբերվում էր սխեմայականությամբ, բոլոր տեսական-փիլիսոփայական հարցերի վերջնական լուծվածության հավակնությամբ, մի բան, որ խորթ է իսկական գիտությանը: Գիտության աշխատողներին ուրիշ բան չէր մնում, քան կաշվից դուրս գալ նորանոր հիմնավորումներ տալու պատմական մատերիալիզմի գռեհկացված, կանխորոշված դրույթներին՝ փիլիսոփայության, պատմության, տնտեսագիտության, իրավագիտության և այլ բնագավառներում:

Այժմ, գաղափարական մամլիչի վերացման պայմաններում, այս բնագավառում գծագրվում են այսպիսի ուղղություններ.

Մեկը, բացեիբաց կամ քողարկված, շարունակում է հետևել նույն գաղափարախոսությանը:

Երկրորդը եղածը լիովին ժխտում է, բայց նոր դրույթներ չի առաջարկում:

Երրորդը փնտրում է:

Բերեմ իրավիճակը բնութագրող միայն մեկ օրինակ:

Վերջերս «Հայոց պատմություն» մի դպրոցական ձեռնարկի վերաբերյալ հրապարակված գրախոսականի մեջ կարելի է կարդալ հետևյալ տողերը:

«Զարմանալի է, որ ձեռնարկի հարգարժան հեղինակները ձեռնպահ են մնացել հայոց պատմության պարբերացումից... Անշուշտ, մենք բնավ այն կարծիքին չենք, որ ձեռնարկի հեղինակները պետք է անպայման հետևեին մինչև վերջերս կիրառվող ըստ հասարակարգերի պարբերացման սկզբունքին, որն, ի դեպ, համաշխարհային պատմության առումով միանգամայն ընդունելի տարբերակներից է: Սակայն, դրանից հրաժարվելը դեռևս չի նշանակում ընդհանրապես հրաժարվել պարբերացումից: Այս խնդրում հեղինակային կոլեկտիվը և խմբագիրն անօգնական են գտնվել»: Այնուհետև գրախոսողն ավելացնում է. «Մեր կարծիքով, ոչնչով պատճառաբանված չէ ձեռնարկում որևէ ձևով ստրկատիրության և ավատատիրության (ֆեոդալիզմի) խնդիրներին աշակերտի համար ընկալելի և մատչելի լեզվով չանդրադառնալը»:

Այս դիպուկ խոսքերը, ինչպես ասում են՝ ծանոթագրելն ավելորդ է: Իմ համակրանքը պատկանում է վերը թվարկվածներից երրորդ ուղղությանը՝ փնտրողներին: Սակայն այս բնագավառում գրեթե չկան գիտական մտքի բախումներ, քննարկումներ, վեճեր: Ի դեպ, փորձեր չեն արվում նաև գիտականորեն բնութագրել մեր այսօրվա իրավիճակը, հասարակարգը, տնտեսության բնույթը: Աննշան քննադատության և ջատագովման կողքին չի լսվում հետազոտողի կշռադատված, օբյեկտիվ ու կողմնորոշող խոսքը: Ժամանակը չէ՞, արդյոք, փորձել դուրս գալ այս շոկային վիճակից: Մեր ակադեմիայի հումանիտար գիտությունների բաժանմունքն իր այսօրվա միացյալ կազմով լիովին ընդունակ է գլխավորելու այս գործը:

Այստեղ ծագում է, սակայն, մեկ այլ խնդիր, առանց որի լուծման, քայլ չենք կարող կատարել թե՛ այս և թե՛ մի շարք այլ ասպարեզներում:

Նախորդ շրջանում խիստ տարածված է եղել գիտական գործարարության այն տարատեսակը, որը պաշտոնապես կոչվել է «գիտության կուսակցականություն»: Այն ոչ միայն թույլ էր տալիս կամ արդարացնում, այլև պահանջում էր փաստական նյութի աղավաղում ու նենգափոխում՝ ի սպաս կուսակցական և քաղաքական դոգմաների հիմնավորման ու հաստատման: Հակառակը, այսինքն, փաստերի չաղավաղելն ու չնենգափոխելը և այլն՝ կոչվում էր բուրժուական օբյեկտիվիզմ և չարաչար պատժվում էր. այնպես որ դրան հետևող առանձին անձերի բախտը մյուսներին շատ բան էր սովորեցնում:

Նշված մտայնությունը տարբեր չափերով է բաշխվել հասարակական (ի դեպ, նաև ոչ միայն հասարակական, այլ անենք, կենսաբանական) գիտությունների տարբեր ճյուղերի ու նրանց ներկայացուցիչների մեջ: Կուսակցական, քաղաքական հարցերին ավելի մերձ գիտություններին ու գիտաշխատողներին դրանից ավելի մեծ բաժին է ընկել, քան այդ հարցերից ավելի հեռու գտնվողներին: Նաև այդ մտայնության դրսևորումը, բնականաբար, գնալով ուժեղացել է պատմության հին շրջաններից դեպի նորը շարժվելիս և իր գագաթնակետին հասել խորհրդային և նրան մերձ շրջանի երևույթների ուսումնասիրման բնագավառում: Բացի այդ, եղել են, իհարկե, և՛ ոգևորված ջատագովներ, և՛ շարքային կատարողներ:

Այժմ, հարկավ, այլևս չկա խորհրդային դոգմատիկա, քաղաքական և կուսակցական ճնշում, որոնք ծնել են հիշյալ մտայնությունը: Դրա ապացույցն այն է, որ ով ինչ ուզում է և ինչպես էլ ուզում է, գրում ու ասում է, և դեռ մի բան էլ ավելի: Ուստի, հարց է ծագում, արժե՞ արդյոք, այդ մասին ընդհանրապես խոսել: Մանավանդ որ շոշափված խնդիրը բացի իր օբյեկտիվ կողմից, ունի նաև սուբյեկտիվը և ընդունակ է որոշ դեպքերում նաև հիվանդագին արձագանք առաջացնել առանձին գիտական աշխատողների մոտ:

Սակայն կան հանգամանքներ, որոնք թույլ չեն տալիս անցնել այս հարցի կողքով:

Եթե չկա խորհրդային կուսակցական դոգմատիկա, ապա կա կեղծ հայրենասիրական, ազգայնական դոգմատիկա: Կեղծ հայրենասիրություն ես անվանում եմ այն երևույթը, երբ ոմանք հենվում են կեղծ, գոյություն չունեցող արժեքների վրա՝ ընթերցողի կամ ունկնդրողի ազգային ինքնասիրությունը շոյելու, նրա համակրանքը, այլև բարոյական և, ինչու ոչ, քաղաքական կապիտալ շահելու նպատակով: Օրինակ, երբ պնդում են, որ հայ ժողովուրդը կազմավորվել է արդեն 5000 տարի առաջ, և այն էլ ողջ Հայկական լեռնաշխարհի տարածքի վրա: 5000 տարի առաջ աշխարհում դեռ ոչ մի այդօրինակ ժողովուրդ գոյություն չի ունեցել, իսկ հայ ժողովուրդը, տեսեք, արդեն եղել է: Կամ, որ, բացի հայերից, Հայկական լեռնաշխարհում ոչ մի այլ ցեղ, ցեղախումբ, ուրիշ լեզվով խոսող՝ երբեք չի եղել: Կամ, որ ուրարտական պետությունը և մշակույթի ստեղծողները հայերն են եղել և ուրիշ ոչ ոք: Եվ կամ այն կոչերը, թե հայերն ընտրյալ, համաշխարհային ազգ են և այլն: Իսկ եթե ավելի մոտենանք մեր ժամանակներին, ապա հայերի դարավոր ռուսական կողմնորոշումը վտանգավոր մոլություն հայտարարելու փորձերը:

Սրանք, գուցե առանձին մտահոգություն չառաջացնեին, եթե մնային, ինչպես որ սկսվել են, միտինգային, թերթային, նույնիսկ՝ ռադիոհեռուստատեսային, կամ ոչ գիտական հանդեսների մակարդակի վրա: Սակայն, երբ այս գաղափարների կրողները համառորեն մագլցում են, և ոչ առանց հաջողության, դեպի հանրագիտարանները, դպրոցական դասագրքերը, գիտական հանդեսները և իրենց շոշափուկներն են տարածում ակադեմիական ինստիտուտներում, ահա այստեղ է, որ ծագում է ոչ միայն մատաղ սերնդի և ընդհանրապես ընթերցող հասարակության ուղեղները մթագնելու վտանգը, այլև գիտության ուղիներից շեղվելու, հայագիտության լավագույն ավանդույթները ոտնահարելու վտանգը:

Մինչդեռ, ինչպե՞ս են «հիմնավորվում» նմանօրինակ կեղծ դրույթները: Դրանք, բնականաբար, կարող են «ապացուցվել» միայն պատմական փաստերի խեղաթյուրման, նենգափոխման և շրջանցման կեղծարար միջոցներով: Համապատասխան հեղինակները լավ են յուրացրել խորհրդային շրջանի կեղծարարության հիմունքները: Բայց ոչ միայն այդ: Նրանք ժառանգել ու յուրացրել են նաև իրենց ընդդիմախոսներին տեռորի ենթարկելու, վարկաբեկելու, շարքից հանելու պրակտիկան, կիրառելով «ստրկամիտ», «ազգադավ», «ծախված» և այլ պիտակներ, որոնք ոչնչով չեն տարբերվում ժամանակի «ժողովրդի թշնամի» մահաբեր պիտակից:

Մյուս հանգամանքը, որ թույլ չի տալիս այսօր շրջանցել կեղծարարության պրոբլեմը, դա Խորհրդային Հայաստանի և նրան նախորդած շրջանի (կոպիտ ասած՝ վերջին հարյուրամյակի) պատմությունն ի նորո և ճշմարտացի գրելու անհրաժեշտությունն է: Իմ պատմաբան բարեկամներից մեկը զավեշտաբար ասում է. «Դրանից էլ հեշտ բա՞ն: Մաքսիմալ ապստամբությունն անվանենք ավանդույթ, իսկ փետրվարյան ավանդույթը՝ ապստամբություն, և ամեն ինչ գլուխ կգա»: Ցավոք, սակայն, այդպես չէ: Ահա մի օրինակ: Մենք խոսում ենք խորհրդային ամբողջատիրության մասին, նոր էլ ասվեց կուսակցական, գաղափարական ճնշման մասին: Շատերը խոսում են նաև ազգային ճնշման մասին: Սակայն հենց տույն զեկուցման սկզբում ասվեց նաև այդ շըրջանում հայագիտության այնպիսի մի վերելքի վերաբերյալ, որը նոր աստիճանի է հասցրել գիտության մեր այս ազգային ճյուղը և Հայաստանն էլ դարձրեց նրա կենտրոնը: Սրան կարելի է շատ բան ավելացնել: Շրջանցելով արդյունաբերության վերելքը կամ նմանօրինակ այլ խնդիրներ, հիշատակենք ազգային արվեստը՝ ճարտարապետությունը, երաժշտությունը, կերպարվեստը, գրականությունը և այլն: Այո, մենք գործ ունենք խորհրդային շրջանում սրանց վերելքի և ծաղկման հետ: Ինչպե՞ս բացատրել այս բոլորը:

Խորհրդային շրջանն այսօր լուսաբանող իմ կարդացած կամ ունկնդրած հեղինակները երկու մասի են բաժանվում: Մի մասը գովեստով արտահայտվելով բերված օրինակների և այլ նման երևույթների կապակցությամբ, ամոթխածորեն թեթևակի անդրադառնում է միաժամանակ տեղի ունեցած դժվարություններին և այլին: Մյուս մասը, ընդհակառակն, առաջնություն տալով ու շեշտելով ճնշամիջոցները, հեղձուցիչ մթնոլորտը, գաղափարական մամլիչը և այլն՝ ի միջի այլոց, անդրադառնում է նվաճումներին: Տպավորությունն այնպիսին է, թե այդ դրականն ու բացասականը զորվել են զուգահեռ ռելսերով, իրարից միանգամայն անկախ, փոխադարձաբար չհարաբերակցվելով, և պատմաբանի խնդիրն է միայն պարզել, թե դրանցից որն է գերակշռել ու որոշել հասարակության դեմքը:

Բայց արդյո՞ք այդ է պատմաբանի խնդիրը: Չէ՞ որ նշված երկու տեսակի երևույթներն էլ միևնույն հասարակարգի ծնունդ էին, այն էլ կուռ գաղափարախոսությամբ առաջնորդվող հասարակարգի: Պատմաբանի խնդիրն է, ուրեմն, բացահայտել այս հասարակարգի, նրա գաղափարախոսության բուն էությունը, պատմական այն մեխանիզմը, որը հանդեցնում է ամբողջատիրության սահմանեցուցիչ արտահայտությունների կողքին նաև, ասենք, ազգային մշակույթի վերելքի: Ուրեմն, այստեղ ևս ծագում են տեսության, մեթոդաբանության խնդիրներ, որոնց լուծման համար, ի դեպ, նյութ են տալիս ոչ միայն Հայաստանը և ընդհանրապես նախկին Խորհրդային Միությունն ու նրա հանրապետությունները, այլև համաշխարհային պատմության և այսօրվա իրականության փաստերը:

Սակայն, նման հարցերին մոտենալու համար առաջին հերթին պետք է սովորել ուղիղ նայել փաստերի երեսին, չաղավաղել դրանք, չնենգափոխել, չկեղծել, չշրջանցել, մեկը մյուսով չստվերոտել և այլն: Իսկ սա այնքան էլ հեշտ չէ, որքան կարող է թվալ, քանի որ վարժված ենք եղել այլ մոտեցումների թույլատրելիությանը: Ահա թե ինչու առայժմ վաղաժամ է մոռանալ վերոհիշյալ խնդիրը:

Չեմ կարող շրջանցել արևելագիտության հարցերը:

Հայաստանը մի քանի տարի առաջ ընդամենը կայսրության ծայրամաս էր և փաստորեն, սեփական հարևաններ չուներ, որովհետև նրա բոլոր կապերը իրեն շրջապատող Թուրքիայի, Իրանի, Արաբական երկրների և նույնիսկ Վրաստանի ու Ադրբեջանի հետ միջնորդված էին կենտրոնով: Եվ ահա այդ նույն Հայաստանը հանկարծ վերածվեց մի բարդ գեոպոլիտիկ (աշխարհաքաղաքական) հանգույցի, որի վրա են խաչվում ոչ միայն թվարկված երկրների կապերը, այլև Արևմուտք-Միջին Ասիա և Հյուսիս-Հնդկական օվկիանոս ռազմավարական ուղիները, այսինքն՝ կրկին ստանձնել է երկրների միջև ձգված կամրջի իր պատմական դերը:

Ինչո՞ւ եմ ասում այս բոլորն այստեղ: Որովհետև սրանով կտրուկ փոխվում են հայ արևելագիտության դերը և զարգացման պայմանները: Եթե հայ արևելագետները կազմում էին խորհրդային արևելագիտության, այսպես ասած, ջոկատներից մեկը և ոչ հազվադեպ ստիպված էին հետևել նրա դոգմաներին, ապա այժմ նրանք վերածվեցին թեև փոքրիկ, բայց ինքնուրույն բանակի, որն իր շրջապատը պիտի դիտարկի ոչ թե կայսրության տեսանկյունից, այլ սեփական, ազգային աչքով, ի շահ հայագիտության, ի շահ Հայաստանի արտաքին հարաբերությունների համակարգի մշակման:

Այս հանգամանքը, ծնելով հայ արևելագիտության որոշակի վերակառուցման անհրաժեշտություն, կանգնեցրել է մեր արևելագիտության ինստիտուտը կադրային ճգնաժամի առջև: Այն արվում է նաև մեկ ուրիշ պարագայով՝ տասնյակ երիտասարդներ, լեզուներին ու երկրներին գիտակ մասնագետներ՝ ներգրավվել են պետական կառույցների մեջ և հեռացել, գեթ առժամանակ, գիտական ասպարեզից: Ուստի, առաջնահերթ հարց է այստեղ նոր, ժամանակի պահանջներին համապատասխանող կադրերի պատրաստումը:

Այս պրոբլեմն, իհարկե, ծագում է անխտիր բոլոր վերը նշված խնդիրների կապակցությամբ, ուստի այն պիտի լինի բոլոր համապատասխան ինստիտուտների, այլև մեր ակադեմիայի ու բաժանմունքի ղեկավարության ուշադրության կենտրոնում՝ իր հետ կապված սոցիալական խնդիրների լուծման անհրաժեշտության հետ միասին: Այս կապակցությամբ հաճելի նորություն է, որ վերջին տարիներին ասպիրանտների ընդունելության գործում ակադեմիայի ունեցած դժվարություններն այս տարի, շնորհիվ ձեռնարկված քայլերին, մի քիչ ամոքվել են՝ դիմումների քանակը գերազանցել է հայտարարված տեղերի քանակին և վերջապես ստեղծվել է մրցույթի հնարավորություն:

Վերն արծարծված խնդիրների լուծումն անհնար է առանց Հայաստանի բոլոր հայագետների միահամուռ ջանքերի: Այս տեսակետից շատ դրական գնահատականի է արժանի ակադեմիայի երկու հասարակագիտական բաժանմունքների միավորման փաստը, որն, իմ կարծիքով, շատ վաղուց էր հասունացել: Երկար տարիներ մեր պատմաբաններն ու գրականագետները, հնագետներն ու արվեստագետները, արևելագետներն ու լեզվաբանները հանդիպում էին իրար հետ միայն ակադեմիայի ընդհանուր ժողովներում, իսկ մեր հայագիտությունը երկփեղկված էր: Միացյալ բաժանմունքը պիտի դառնա հենց այն կառույցը, որը կմիավորի հայագետների ջանքերը:

Սակայն նույնը չի կարելի ասել միջազգային հայագիտության մասին: Իհարկե, նրա համախմբման ուղղությամբ հսկայական աշխատանք է կատարված: Եթե միայն, որպես զուտ արտաքին ցուցանիշ, հիշատակենք հայագիտական այն միջազգային գիտաժողովների շարանը, որոնք տեղի են ունեցել թե՛ մեզ մոտ և թե՛ տարբեր երկրներում՝ մեր նախաձեռնությամբ կամ մասնակցությամբ, և կամ սոսկ թվարկենք մեր ակադեմիայի արտասահմանյան հայագետ անդամներին ու մտաբերենք, թե այս երևույթների տակ ինչքան գործ է թաքնված, ապա որոշակի բավարարություն կըզգանք:

Այսուհանդերձ, մեր միջազգային կապերը կարիք են ըզգում կարգավորման և համակարգման:

Արևմուտքում այժմ գործում են հայագիտական ընկերություններ, մի շարք համալսարաններում՝ ամբիոններ կամ այլ անուն կրող օղակներ: Բավական մեծ է և աճում է հայագետների թիվը և, ընդհանրապես, հետաքրքրությունը հայագիտության նկատմամբ: Այսպես, Եվրոպայում գործող «Հայկական ուսումներու միջազգային ասոցիացիան», որը վերջերս բոլորեց իր ստեղծման 10-ամյակը, ընդգրկում է շուրջ 200 հայազգի և օտարազգի անդամ: Ամերիկայում 1955 թվականից գործում է «Հայագիտական ուսմանց և հետազոտությունների ընկերությունը», կան և ուրիշները: Նրանք ինչ-որ չափով կապված են թե՛ իրար հետ և թե՛ մեր հայագետների հետ: Սակայն այդ կապերը հիմնականում գիտական անձնական կապեր են և քիչ թե շատ պատահական բնույթ են կրում, կանոնավոր չեն: Համագործակցությունը, այդ բառի բուն իմաստով, բացակայում է: Թվում է, թե Հայաստանն է, որը ելնելով իր հայագիտական նվաճումներից և իր նոր քաղաքական կարգավիճակից, պիտի իր վրա վերցնի կազմակերպական նախաձեռնությունը:

Հավանաբար, որպես գործի սկիզբ, պետք է ստեղծել Հայագիտական միջազգային խորհուրդ, ներգրավելով նրա մեջ հայրենական և արտասահմանի անվանի հայագետների: Խորհուրդը պետք է ունենա կազմակերպչական գործադիր մարմին՝ իր որոշումներն իրագործելու համար: Առաջին խնդիրը կլինի արտասահմանում գործող հայագիտական կենտրոնների և առանձին հայագետների, նրանց գործունեության, գիտական աշխատանքի թեմատիկայի վերաբերյալ մանրամասն տեղեկությունների ժողովումը: Անհրաժեշտ կլինի ստեղծել համակարգչային տեղեկատվության ծառայություն՝ իր պարբերականով: Պարբերական գիտաժողովները հնարավորություն կտան կապերի և սրանից բխող գիտական համագործակցության զարգացմանը և այլն: Շարունակելն ավելորդ է, քանի որ մեր աչքի առաջ կան բազմաթիվ նմանօրինակ միջազգային գիտական կազմակերպություններ: Դրանց օրինակով էլ, ի դեպ, պիտի ջանալ լուծել նյութական ապահովման խնդիրները, այն է՝ հույսը չդնելով որևէ մեկ աղբյուրի վրա, այլ որոնելով ու գտնելով տարբեր աղբյուրներ՝ թե՛ հանրապետությունում, և թե՛ արտասահմանում: Թվում է, թե հայագիտության բարգավաճման գաղափարը կարող է պարարտ հող գտնել օժանդակելու ընդունակ անձանց ու կազմակերպությունների միջավայրում:

Այժմ գիտությունների ակադեմիային հանձնարարված է ստեղծել հայագիտության զարգացման հեռանկարային ծրագիր: Պիտի ջանքեր թափել, որ այն, նախ, ըստ պատշաճի կազմվի և ապա՝ որ միայն թղթի վրա չմնա, ինչպես հաճախ պատահում է:

ԳԱԳԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Ակադեմիկոս

Հայագիտություն. հարցեր և հարցադրումներ

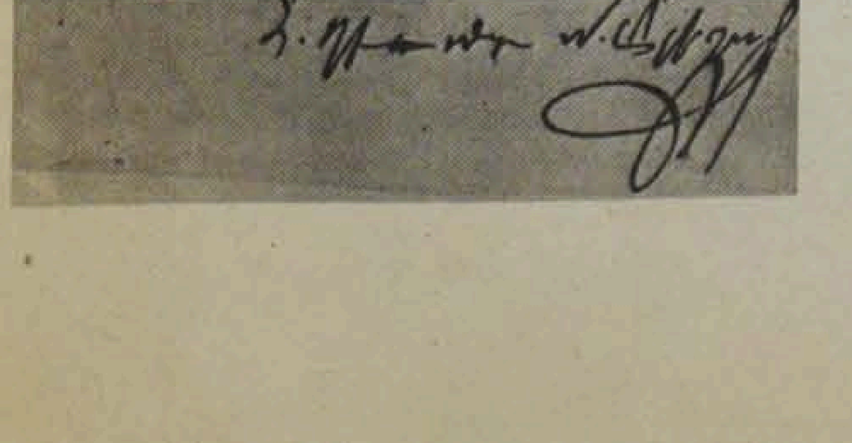

Ալիշան դեպի Հայաստան

Ղևոնդ Ալիշանը, որը հայտնի է իր ջերմ հայրենասիրությամբ և բազմաթիվ աշխարհագրական ու պատմական աշխատություններով, 1870 թվականին հրատարակել է երեք պատկերազարդ հատորներ՝ «Նշմարք Հայկական» խորագրով, ուր ներկայացնում է հայրենի երկրից 36 տեսարաններ, տալով դրանց բացատրությունները:

Նա պատրաստել է նաև առաջաբան, որը չի հրատարակվել: Այդ անտիպ ստեղծագործությունից ստորև հրապարակում ենք մի մասը միայն, որը, սակայն, ներկայացնում է Ալիշանի հայրենասիրական մաքուր հոգին:

Ղևոնդ Ալիշանը կյանքի մեծագույն մասն անցկացրեց Վենետիկի Ս. Ղազար կղզում և միայն մտքով ու սրտով եղավ Հայաստանում...

***

Իմ ազգակցացս շատերուն նման, մեր հին հայրենի աշխարհեն շատ հեռու՝ օտար ափանց վրայ ծնած, (թեպետ գեղեցիկ ծովածիծաղ ափանց Վոսփորոսի), երկար տարիներ փափաքեր էի այց ելլելու կամ ուխտի երթալու յաշխարհ մեր Հայաստան, ականատես ըլլալու հարանց ու պապանց յիշատակարանաց, շինից և շիրմաց:

Անցան այն շատ տարիները, անցան շատ բաներ գլխես և սրտես, և դեռ հոն կը մնար հին փափաքս, նման այն տերևին՝ որ թեև իր դալարութիւնը կորուսեր, թոռմեր, խամրեր է, բայց բարերար ջրի մը մէջ ծըգվելով՝ նորեն չափավոր դալարություն մը կ'առնու, գուցե խենկնման հոտ և համ մ'ալ ունենայ:

Ռուսաց և օսմանյան դաշնակցաց պատերազմեն վերջն էր, երբ անգամ մ'ալ բնության նորոգող եղանակն հասավ, նորեն զգացի ես ալ զգարուն. բայց այս անգամ ան ալ զգացի՝ որ ես այսուհետև հասակիս գարնան վերջերն եմ. գուցե տվողն կենաց պարգևե ինձի շատ գարուններ տեսնել, բայց կյանքն որչափ ալ երկար ըլլայ՝ մեկ գարուն միայն ունի, և որչափ ալ վառի սրտի վառարանն՝ գոնե դրսի պատյանն երթալով կը պաղի, կը տկարանայ, թեթև տարիներու տեղ կու գան ծանրներ, և ուսոց վրայ նստած՝ դժվարաշարժ կրնե զմարդ, և որչափ ալ առջին անդին նայի՝ ավելի դեպի վար կը հակեն գլուխը:

Գուցե ինձի ալ նստելու տարիներ դեռ ըլլան, բայց պտըտելու՝ շատ չեն կրնար ըլլալ:

Բավական մտածելեն ետև՝ ի գործ եղայ: Առի ցուպըս, մախաղս խնայության քսակինս, քանի մը գիրք, աշխարհացույց մը և լուսանկար գործիք մ'ալ, որպեսզի պտըտելու տեղերես քանի մը յիշատակ ալ բերեմ և ընծայեմ բարեկամաց և հայրենասիրաց: Զգտելով օգնական և ընկեր մը՝ ստիպվեցայ ինքնիրմովս բավականանալ, և յուշանալ հրաբերան և մոխրամատն հայրենասիրաց դռներու քով:

Ըսի փութամ երթամ տեսնելու զհայրենիս, թեպետև ոչ զընդարձակություն Հայաստան աշխարհի՝ գոնե մեկ մաս մը, և գամ ըսեմ թե տեսայ, և տեսածիս, կամ հեռուեն ու մոտեն նշմարածիս նշխարքն ալ ցուցընեմ:

Արդեօք մինչև ո՞ւր պիտի կարենամ երթալ, մինչև ո՞ւր տանիմ իմ հետևողս (ընթերցողս), ո՞ր սահմանի վրայ պիտի կարենամ ցցել ցուպս...:

Ի՞նչ պետք է հիմա գիտենալ կամ վարանիլ. Աստուած է առաջնորդ ամէն ճամփու, կարճ կամ երկայն՝ ինքն գիտե վախճանը. ուր որ կէտը դրած է՝ այն է մեր անծանոթ նպատակն. կետե կետ ամբողջ ընթացք մ'է:

Բաւական սեպեմ նաև եթե կոխեմ հայկական հողը և շնչեմ անոր հովանավոր բարձանց ու բլրոց օդը, քալեմ նախահարց քաշած ծաղկածին ձորակներուն ափերուն վրայ, ըմպեմ պայծառ առուաց եւ գետոց վտակներեն, զովանամ Եփրատայ ականակիտ աղբերաց մեջ, տեսնեմ Ճորոխի և Արածանիոյ կամարակապ փրփրահոս ալիքը, լսեմ Երասխայ քարավազ կարկաջահոսությունը, բըբեմ Մասեաց երկնածրար գագաթան, Արագածայ ծծմբածոր ժայռերուն, հայելանամ Սևանայ և Փառաւանայ ապակեփայլ լճերուն վրայ, պըպտեմ պատառեալ և մամռապատ պարըսպաց մեջ, թավալեմ քանի մը յիշատակաց քարեր, նկատեմ մայրաքաղաքաց յատակը, հանդիպիմ քանի մը հսկայակերպ հողվերանքի, յամ քանի մը անմոռանալի անձանց մոռացեալ գերեզմանաց վրայ, ցավիմ Շիրակայ դաշտին կիսավեր եկեղեցեաց վրայ, ողբամ սգավոր սրբության վրայ, հառաչեմ Դունայ և Անվոյ ավերակաց վրայ, խորհիմ և տխրիմ ի վերայ անցյալ ցեղից, փառաց եւ ժամանակաց Հայութեան...:

(Տես 4-րդ էջը)

Երգիծանք

ՇԱՆՇԱԲԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Հարավամերիկյան Լաս-Կայմաս ամառանոցային քաղաքում հյուսիս-ամերիկյան մեծահարուստ Բորենի նախաձեռնությամբ հրավիրվեց ճանճաբանների միջազգային 7-րդ համաժողովը, որին շատ պատվիրակությունների հետ մասնակցում էր նաև Հայաստանից մեկնած 30 հոգիանոց պատվիրակությունը։ Այն ղեկավարում էր ճանճաբանների ազգային կենտրոնի տնօրեն, ճանաչված ճանճարան Ճ. Ճյուլիֆուզյանը։ Հանդիսավոր բացումից հետո համաժողովն անցավ սեկցիոն նիստերի, որոնց ակտիվորեն մասնակցում էին հայ մասնագետները։ Հետաքրքրությամբ լսվեցին մեր պատվիրակների՝ «Ճանճի նոր՝ Երևանյան տեսակի աշխարհագրություն», «Ճանճերի թռչելու դինամիկան», «Բարեկեցության աճերն ու ճանճերի թվաքանակի մեծացումը» և այլ զեկուցումներ։

Ներկաների հավանությանն արժանացավ այն փաստը, որ Հայաստանը դարձավ Լաս-կայմասյան մրցտական գործող համաժողովի բոլոր մասնակիցների անդամ։

«Գունո» գործակալության թղթակիցը գրույց ունեցավ «Ճայք» թերթի ներկայացուցչի հետ և վերջինս նրա պատմեց.

— Ճայերի ձախ թևի շուրջ երկար բանավեճեր են գնում և մեզ հաջողվեց,— «Գունոյի» թղթակիցը ընդհատեց նրան, հիշեցնելով, որ համաժողովը նվիրված է ճանճերին և ոչ թե ճայերին։ «Ճայքի» ներկայացուցիչը պատմեց, որ իրեն սխալմամբ Լաս-Կայմաս են ուղարկել, իսկ ճայերի ձախ թևին նվիրված միջազգային համաժողով, որը տեղի է ունենում Մոնտե Բալյալում, մեկնել է մեկ այլ պատվիրակություն, որի կազմում է «Ճանճք» թերթի ներկայացուցիչը։

Միջազգային համաժողովը դատապարտեց ԱՄՆ-ին, Ֆրանսիային, Ռուսաստանին, Մեծ Բրիտանիային, Ճապոնիային և Գերմանիային, որոնք «միջոցներ չունենալու» պատճառով պատվիրակություններ չէին ուղարկել Լաս-Կայմաս։

Ա՜յ, ա՜յ, ա՜յ...

Էսպիսի բաներ...

ԱՄԵՆԱ, ԱՄԵՆԱ, ԱՄԵՆԱ...

Աշխարհի ամենատարեց ծառը ապրում է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Նևադա նահանգում, 3275 մետր բարձրության վրա։

Այդ ծառը, որ եղևնի է, 4900 տարեկան է։

°°°

Աշխարհի ամենամեծ ծառը (Մամոնտածառ) նույնպես ապրում է ԱՄՆ-ում (Կալիֆորնիայի նահանգ)։ Նրա բարձրությունը 83 մետր է, բնի շրջագիծը՝ 24,11 մետր։

°°°

Աշխարհի ամենաբարձր ծառը նույնպես Կալիֆորնիայում է (ԱՄՆ)։ Նրա բարձրությունը 110 մետր 33 սանտիմետր է։

Եզան տակ հորթ են փնտրում

Մի գյուղում համեստ ու հեզ եզ էր ապրում: Էդ եզը վարուցանքի էր մասնակցում ու հոգնած գոմ վերավարուցանքի էր մասնակցում ու հոգնած գոմ վերադառնում, պառկում-քնում էր իր մսուրում: Բայց իր տացեղակիցները հանգիստ չէին տալիս. յուրեր էին տածում, թե տակը հորթ կա: Ընդդիմախոսներն ամեն առավոտ գոմ էին գալիս, ճիպոտահարում էին խեղճ եզանը, թե.

— Վեր կաց, տակդ հորթ կա,— ու տակը հորթ չգտնելով, ավելի էին կատաղում ու հաջորդ առավոտ նորից գալիս էին ստուգելու:

Եզան ձաղկումն այնպիսի չափերի հասավ, որ խեղճ անասունը յուրաքանչյուր բացվելուն պես փշաքաղվում էր, քանի որ գիտեր, թե հիմա կսկսվի իր ճիպոտահարումը:

Մտածեց եզը, թե ինչպես փրկվի էդ տառապանքից: Մտածեց, մտածեց ու ելքը գտավ: Գնաց հարևան կովի մոտ ու խնդրեց նրան մեկ օրով հորթը իրեն մոտ ուղարկի: Կովը խղճաց եզին ու իր միակ հորթին ուղարկեց տառապյալի գոմը:

Առավոտյան եկան ընդդիմախոսներն ու հոխորտացին.

— Վե՛ր կաց, այ անասո՛ւն, տակդ հորթ կա...

Եզը ոտքի կանգնեց ու... օդում քարացան եկվորների ճիպոտները. եզան տակը հորթ կար...

— Բա որ ասո՞ւմ էինք... բա տեսա՞ք, որ մենք ճիշտ էինք... Մենք հաղթեցի՜նք, հաղթեցի՜նք...,— բացականչում էին ընդդիմախոսներն ու ուրախ թռչկոտում գոմում:

Էդ օրվանից եզանը հանգիստ թողեցին. դե որ տակն, իրոք, հորթ կար, էլ ինչ ստուգեին...

Առակն ասում է՝ ՄԻ ՀԱԿԱՃԱՌԻՐ ԸՆԴԴԻՄԱԽՈՍՆԵՐԻԴ, ԵԹԵ ՆՐԱՆՔ ՏԳԵՏ ԵՆ ՈՒ ՀԱՄԱՌ, ԱՅԼ ՄԻ ՕՐ ԳՈՀԱՑՐՈՒ ՆՐԱՆՑ ՈՒ ՎԵՐՋԻՆՆԵՐՍ ՔԵԶ ՀԱՆԳԻՍՏ ԿԹՈՂՆԵՆ։

Տարեմուտի գիշերվա երազը կամ ինչպես չտեսա Լոս-Անջելեսը

Տարեմուտ... Գիշեր... Սպասում եմ ժամը 12-ին: Ցուրտ է ու տխուր: Բայց էլ ինչ տարեմուտ, որ մի քիչ չհիացես, չըմաղթես, չաղոթես: Այդ օրը որոշեցի իսկական երազ տեսնել ու գոնե երազում ընկնել նոխ, հարուստ, շքեղ... տաք Լոս Անջելես: Քնեցի... Երազը եկավ անմիջապես: Ես արդեն «Հայկական ավիաուղիների» գրկում էի ու պլանում էի Լոս: Թող որ ինձ տնեցիները համարեն վախկոտ, թող մերձավորներն ինձ համարեն եսասեր, թող ընդդիմախոսներս ուրախանան ու բացականչեն՝ հայրենիքի դավաճան: Ես, գոնե տարեմուտի գիշերն իրավունք չունե՞մ վայելելու ուրիշների նման: Խորհելու ժամանակ չկա:

— Հարգելի ուղևորներ, կապեք ամրագոտիները, մեր ինքնաթիռը վայրէջք է կատարում Լոս Անջելեսի օդանավակայանում:

— Օ քե՜յ,— ուրախությունից գոռացի,— օ քե՜յ,— կրկնեցի,— դե, սիրելի երեվանցիներ, մրսե՛ք որքան կուզեք, դժգոհե՛ք որքան կուզեք, ես Լոսում եմ, Լոսում, Լո-ո-սո՜ւմ:

Բարձր տրամադրությամբ մոտենում եմ օդանավակայանի հյուրասրահին: Դուռը բացվում է ավտոմատորեն:

— Այ, սա արդեն Ամերիկա է,— մտածում եմ և ուզում եմ ներս մտնել: Բայց... բա՛յց...

— Սպասե՛ք, ի՞նչ եք հրում, ո՞ւր եք ինձ տանում,— գոռում եմ ես:

Իզուր: Հազարավոր հայեր դուրս են թափվում սրահից և ինձ էլ հետները խառնած, վազում են դեպի ինքնաթիռը: Հենց թռիչքահրապարակում սկսվում է չարտոնված հանրահավաքը:

— Մեր համբերությունն սպառվել է,— լսվում է առաջին խոսափողից,— 20 տարի դիմում եմ տուն վերադառնալու համար, իսկ ամերիկյան իշխանությունները երբի թույլտվություն չեն տալիս: Ինձ գայթակղելու համար բարձրացնում են թոշակս, նպաստը, ձրի դեղորայք ու սպիտակեղեն, երեխաներին նպաստ, տարեմուտի նվերներ են տալիս: Դրանք դատարկ բաներ են: Ես տուն եմ գնում. կեցցե՜ ազատ, անկախ, հպարտ ու միացյալ,— հագում է...

— Ես վետերան եմ, համոզվեցի, որ այս շքեղ ու հարուստ խանութները, բարձր ջերմաստիճանը, տաք ու կոկտ բնակարանները մեզ՝ հայերիս խաբելու համար են: Կորչի՜ Ամերիկան, բոլորս դեպի,— երկրորդ խոսափողի ձայնը խլանում է ուռաների բացականչության մեջ:

— Իսկ գիտե՞ք, որ Հայաստանում ցուրտ է, լույս, գազ, նավթ չկա, ուտելիքը հազիվ է հերիքում այնտեղ մնացածներին, գոնե տարեմուտը նշեք այստեղ, նոր գնացեք...,— առանց խոսափողի ձայնս խլացրին սուլոցները:

— Լռի՛ր, ազգի դավաճան: Ինչո՞ւ ես փախել հայրենիքից, որ տաքանա՞ս... Ես 24 տարի ես այստեղ շոգից խեղդվում եմ, ուզում ես էլի՞ խեղդվեմ...

Հանրահավաքը դեռ շարունակվում էր, երբ մի խումբ դիմակավոր հայ ահաբեկիչներ իմ վզակոթից բռնած մտան ինքնաթիռ և ավտոմատները բռնած անձնակազմի վրա, պահանջեցին շտապ վերադառնալ Երևան:

Դե, էլ ինչ երազ, որ ամեն ինչ չկատարվի վայրկյաններում: Դեռ չէի հասցրել տեղ գրավել, երբ լսվեց բարձրախոսի ձայնը.

— Հարգելի ուղևորներ, կապեք ձեր ամրագոտիները, ինքնաթիռը վայրէջք է կատարում Երևանի «Զվարթնոց» օդանավակայանում: Քաղաքում օդի ջերմաստիճանը 12 աստիճան է, զերոյից բարձր:

Հրապարակում շարված էին գույնզգույն ավտոմեքենաներ, ու թեպետ գիտեի, թե երազում հանրակարգ նստելը վատ նշան է, բայց այլ ելք չունեի:

Երևանը փոխվել էր հիմնովին. պուրակում Ձմեռ պապը նվերներ էր բաժանում շուրջպար բռնած երեխաներին, որոնք երգում էին.

— Այսքան ուրախ կյանքը մեր՝ Ձմեռ պապին է տվել...

Ես էլ հետները երգում եմ, մի երկու պտույտ թռչկոտում նրանց հետ ու լսում եմ բարձրախոսի ձայնը.

— Բարեկամներ, «Հրազդան» մարզադաշտում, սկսվում է «Արա Գեղեցիկ և Շամիրամ» տոնական, հուզական շոուն՝ ռոք-սթարների մասնակցությամբ: Մինչև 25 տարեկան պատանիներին և երիտասարդներին խորհուրդ կըտանք չմասնակցել շոուին:

Գնում եմ, գրպանիցս հանելով իմ տարիքը հաստատող անձնագիրը: Տոնական կրպակներում աշխույժ առևտուր է, և ամեն կրպակի ճակատին փակցված են պաստառներ՝ կարևոր հայտարարություններով, ասենք՝

— Հացը էժանացել է 27 անգամ.

— Կարագն արժե 17 դրամ 50 լումա.

— Բենզինը՝ 6 դրամ 60 լումա.

— Կարկանդակը՝ 0,65 դրամ և նման բաներ: Իսկ կրպակներից մեկը բնակչությունից հետ էր ընդունում նավթամանները, քանի որ այնքան տաք էր, որ դրանց կարիքն այլևս չկար:

Մտնում եմ տուն. մերոնք մռայլ են, ողջույնիս չեն պատասխանում:

— Ա՛յ մարդիկ, գնացել եմ Ամերիկա, ձեր կարոտից վերադարձել, գոնե բարևիս պատասխանեք:

Իսկ տնեցիները վրա են տալիս.

— Եսամոլ, օջախը լքող, հայրենիքի դավաճան,— և նման բաներ:

— Ա՜յ քեզ երազ, այ քեզ տաք ու հարուստ Լոս...

— Բա, ապ ջան, որ ասում եմ տարեմուտի գիշերը մի քընիր, երազ կտեսնես, իսկ տարեմուտի երազը խեր չէ,— արթնացնում է ինձ հարևանս, որը եկել էր Նոր տարին շնորհավորելու:— Մի գիշեր էլ որ քնես, քեզ առավոտ գժանոց կտանեն:

Հենց այդ պահին հնչեց հեռախոսը: Ընկալուչում լսվեց Լոս Անջելեսում ապրող բարեկամիս ձայնը:

— Ոոր ջան... դո՞ւ ես...,— հարցնում եմ,— էդ որտեղի՞ց...

— Ամերիկայից, որտեղի՞ց, շնորհավորում եմ...

— Այ տղա, ես էլ էի Ամերիկա, հենց նոր եմ եկել: Ախր դու էլ նույն ինքնաթիռում էիր, ոնց ես Լոսից գանգում... Հիշո՞ւմ ես ահաբեկիչներին, հանրահավաքը...

— Ինչ ինքնաթիռ, ինչ բան, հաստատ գժվել ես... Պրիվետ ապ ջան, րոպեն 10 դոլլար է, վե՛րջ,— ու դրեց ընկալուչը:

Առավոտյան ինձ խնեթանոց տարան, ու համոզվեցի, որ Տարեմուտի գիշերը պետք չէ քնել ու երազ տեսնել: Ավելի լավ է ընտանիքիդ հետ մի-մի թաս խմես ու փառք տաս Աստծուն՝ թեկուզ ապրելու համար:

Վ. ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Փոքրիկ վարունգավաճառը

Անձ և եկավ ձմեռը. առատ ձյունը ծածկեց լեռները, դաշտերը, մայրաքաղաքը: Ձյան ծանրությունից ճղակոտոր ծառերը լուռ են, անշարժ: Ճերմակ պուրակներ, ճերմակ փողոցներ, տանիքներ, միայն երևանյան շուկաներն են, որ շարունակում են պահպանել իրենց գունագեղությունը: Դեղին, նարնջագույն ցիտրուսներ, խնձոր, տանձ, արմավ, հիանալի կաղամբ ու բանջարեղեն, վարունգների բլուրներ: Միայն թե գնե՞րը... Այնուամենայնիվ, փորձում եմ.

— Տիկին, ի՞նչ արժե վարունգը...

— 1500 դրամ, ախպեր ջան:

Հեռանում եմ...

— Առնող ես, 1200-ով կտամ... Արի՝ 1000-ով:

Շարունակում եմ գնալ, իսկ տիկինը զայրանում է.

— Յա՜, էս մարդը ծրի է ուզում...

Մոտենում եմ երկրորդին, երրորդին: Նույն սցենարը, նույն երկխոսությունը: Մոտենում եմ արմավ վաճառողին:

— Տիկին, կորալյոկն ինչ արժե...

— Ձեզ համար՝ 100 դրամ:

— Հարյո՞ւր,— զարմանում եմ...

Տիկինը զարմանքով ինձ է նայում. մի՞թե թանկ է: Ինչ իմանար նա, որ ես ճիշտ հակառակ կարծիքին էի. ուրեմն 1 կգ անհամ, ձմեռային «անհամաստ» վարունգի գինը 10—15 կգ արմավի գինն է:

— Հորեղբայր, վարունգ ուզո՞ւմ ես, էժան կտամ:

Նայում եմ ներքև՝ փոքրիկ, մատնաչափիկ մի տղա, ճերմակ տոպրակը շալակին.

— Էժան, 500 դրամ, զամաթից մի փախիր,— խրատում է ինձ ու ես.

— Այ տղա, դու որտեղի՞ց հայտնվեցիր:

— Սա իմ շուկան է, մինչև 12-ը ես եմ աշխատում, հետո եղբայրս է գալիս,— արագ-արագ վրա է տալիս:

— Տանը վարունգի բոստա՞ն ունեք— ցանկանում եմ կատակել:

— Չէ, հորեղբայր, գողացել եմ: Մինչև 12-ը իմ սմենն է, հետո ես գնում եմ ճաշելու: 500 դրամով վարունգը շատ էժան է,— ու չսպասելով իմ պատասխանին, վարունգով տոպրակը երկարում է արմավ վաճառող կնոջը, չարաճճի վերուվար անելով աչքերը. այսինքն՝ շտապ կշռիր:

— Այ տղա, բա ինձանից տարած կորալյոկն ի՞նչ արիր...

— Չէ, էն ուտելու համար էր, այսօր ես միայն վարունգի վրա եմ աշխատում: Հորեղբայր, մյուս օրն էլ կգաս,— ասում է ու թռչում, իսկ ես ձայնում եմ.

— Իսկ վաղը, ի՞նչ է, հանգստանո՞ւմ ես...

— Չէ՛, վաղը ԳՈՒՄ-ի շուկայում եմ, խնձորի գործով, մյուս օրը էլի այստեղ եմ՝ վարունգի վրա: Կգա՞ս, հա՞,— ու ծիծաղում է, բլոճի պես թռչկոտելով մարդկանց ոտքերի տակով:

Սովորության համաձայն, սկսեցի խորհել, փիլիսոփայել «դժբախտ» տղայի մասին, երբ արմավ վաճառող կինն սթափեցրեց ինձ.

— Ոսկի երեխա է, օրական մի 10 հազար դրամ կըվաստակի, տալիս է ծնողներին, երկուսն էլ հաշմանդամ են, իսկ երկու տղան էլ մեզ մոտ են, կարգին վաստակում են,— այդ ասում էր մի կին, որից քիչ առաջ նույն տղան արմավ էր գողացել:

— Բա՜,— ասաց կինն ու սկսեց ծիծաղել,— հիանալի երեխա է, բա դրան գո՞ղ կասեն:

Ես էլ նայեցի նրան ու... ծիծաղեցի:

Շուկայում ժխոր էր ու հազարավոր գոհ ու դժգոհ հայացքներ միախառնվել էին իրար:

Ձմեռ է, ամեն ինչ կպատահի... Եկեք մի քիչ ներողամիտ լինենք իրար նկատմամբ և գուցե, իրոք, գող չհռչակենք փոքրիկ վարունգավաճառին, որը երկու հաշմանդամ ծնող է պահում:

Վ. ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Բռնավեճ..

Ղ. ԱԼԻՇԱՆԻ ՆԿԱՐԱԶԱՐԴՈՒՄՆԵՐԻՑ

(Տես 3-րդ էջը)

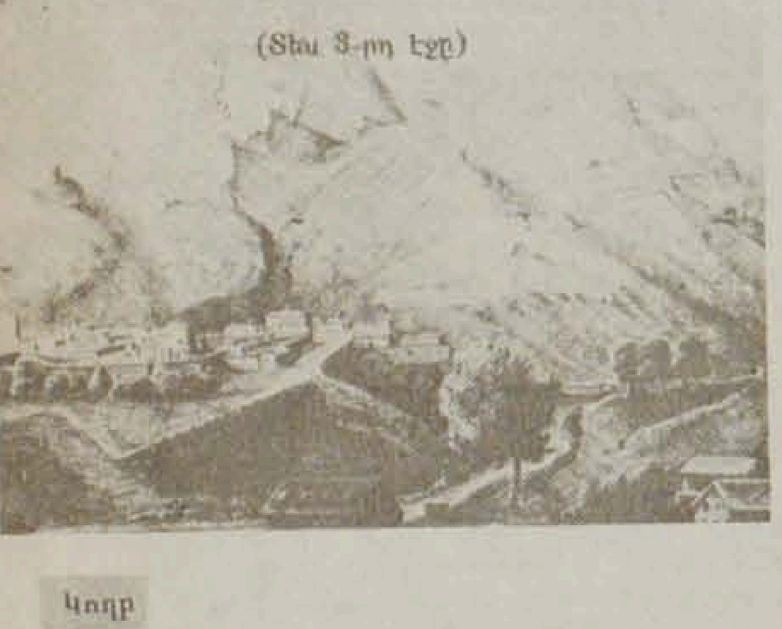

Կողբ

Մողրովի ապարանքը:

Անիի պարիսպները:

Ինչ են ձեզ նախանշում աստղերը

Մարդու կյանքի ընթացքը, ճակատագիրը, անգամ բախտը կանխագուշակելու համար դեռևս շատ հին ժամանակներից մարդիկ օգտագործել են հորոսկոպներ: Դրանք հատուկ գծագրեր են, 12 մասերից կազմված տեքստեր՝ ըստ տարվա ամիսների թվի:

Աստղագուշակները գտնում են, որ մարդու կյանքը, ճակատագիրը, բնավորությունը, առանձնահատկությունները կանխորոշվում են այն դիրքով, որը նրա ծննդյան պահին երկնքում գրավել, ունեցել են աստղերն ու մոլորակները:

Ըստ աստղագուշակների, ամեն մի մարդ ծնվում է կենդանակերպի որևէ նշանի տակ, որոնք 12-ն են:

Խմբագրությունը մտադիր չէ միանշանակ ընդունել կամ մերժել այս կարծիքը և, կարծում է, որ դրա անհրաժեշտությունն էլ չկա: Բայց քանի որ այսօր շատ մոդայիկ են հորոսկոպները, ու շատ շատերն են հրապուրվում դրանցով, մենք որոշեցինք պարբերաբար մեր ընթերցողներին ներկայացնել իրենց հորոսկոպը, իհարկե, ամեն մեկինն իր ժամանակին: Թող նրանք իմանան, թե ինչ են նրանց նախանշում աստղերը:

Բայց մինչ այդ (իհարկե, որոնք չգիտեն) իմացեք, թե կենդանակերպի որ նշանի տակ եք ծնվել դուք:

ԱՅԾԵՂՋՅՈՒՐ— դեկտեմբերի 22-ից հունվարի 20-ը:
ՋՐՀՈՍ— հունվարի 21-ից փետրվարի 19-ը:
ՁՈՒԿ— փետրվարի 20-ից մարտի 20-ը:
ԽՈՅ— մարտի 21-ից ապրիլի 20-ը:
ՑՈՒԼ— ապրիլի 21-ից մայիսի 21-ը:
ԵՐԿՎՈՐՅԱԿՆԵՐ— մայիսի 22-ից հունիսի 21-ը:
ԽԵՑԳԵՏԻՆ— հունիսի 22-ից հուլիսի 23-ը:
ԱՌՅՈՒԾ— հուլիսի 24-ից օգոստոսի 23-ը:
ԿՈՒՅՍ— օգոստոսի 24-ից սեպտեմբերի 23-ը:
ԿՇԵՌՔ— սեպտեմբերի 24-ից հոկտեմբերի 23-ը:
ԿԱՐԻՃ— հոկտեմբերի 24-ից նոյեմբերի 22-ը:
ԱՂԵՂՆԱՎՈՐ— նոյեմբերի 23-ից դեկտեմբերի 21-ը:

Ուրեմն այսպես, հարգելի ընթերցող, մեզնից ամեն մեկը, ըստ աստղագուշակների՝ ուզի թե չուզի, Առյուծ է կամ Ձուկ, Կշեռք կամ Կարիճ և այլն: Եվ քանի որ հիմա 1995-ի առաջին ամիսն է, հունվարը, եկեք տեսնենք, թե աստղերն ինչ են կանխատեսել նրանց համար, ովքեր ԱՅԾԵՂՋՅՈՒՐ են:

ԱՅԾԵՂՋՅՈՒՐ

(Դեկտեմբերի 22— հունվարի 20-ը)

Փառասեր ես, ուժեղ կամքի տեր և նպատակիդ մեջ հաստատ: Մի անգամ, որ մըտադրվես, ոչ մի բան այն իրագործելու քեզ արգելք չի հանդիսանա: Միշտ ջանում ես ավելի բարձրին և սիրտդ ու հոգիդ ամբողջովին նվիրում ես դրան: Քեզ հետ հարաբերության մեջ մտնելով ուրիշները օգտվում են, որովհետև վստահություն ես ներշնչում: Դու գնահատում ես նրանց արժանիքները, որոնք պակասում են քեզ:

Նկատելի հատկություններիցդ է հոգատարությունը:

Եթե ուժեղ Այծեղջյուր ես՝ կարողանում ես կենտրոնանալ: Գիտակից ես, ճշգրիտ և հպարտանում ես քո աշխատանքով:

Արդարամիտ ես և շեշտն ավելի արդարության վրա ես դնում, քան գործի: Երբեմն նույնիսկ անգութ ես: Մտավորական ես, կազմակերպող և ունես արժանապատվության ուժեղ զգացում:

Եթե թույլ Այծեղջյուր ես, տկարություններդ են՝ ցուցամոլությունը և անհարմարության զգացումը: Անկարող ես տեղումդ հանգիստ մնալ և մի գործից մյուսն ես փոխվում: Չես ուզում առաջադիմել ու փոխվել: Անձնական նպատակներիդ համար օգտագործում ես ուրիշներին, և քո առավելությունները բարձր ես դասում:

Կյանքիդ նպատակը հաջողության հասնելն է: Քեզ համար մեծ կարևորություն ունի համբավը: Մի որևէ գործ ձեռնարկելիս քեզ առաջին հերթին հետաքրքրում է նյութականը:

Ծանոթների լավ շրջապատ ունես, բայց մոտ բարեկամներդ քիչ են:

Բարձր ես գնահատում հնագույն բարեկամներիդ: Պահում ես նրանց գաղտնիքները:

Նրանք, ովքեր ճանաչում են քեզ, գնահատում են քո բարեկամությունը: Որևէ ուժեղ ընդհարում կարող է վերջ դնել քո երկարատև բարեկամությանը: Որևէ գործ ընդհատում կամ որևէ բարեկամության վերջ ես տալիս նույն հախուռնությամբ, ինչպես ներշնչվում ես նոր ծրագրերով: Հանդարտ երբեք չես մնում:

Թեև առանձնապես ռոմանտիկ չես, սակայն դա չի նշանակում, թե ջերմ ու զգացմունքային չես: Սիրային հարցերում ավելի մտածող ես, քան զգացական: Միշտ ուշադիր ես կողակցիդ զգացումների հանդեպ:

Զգացումներդ չես արտահայտում, մինչև վստահ չլինես, թե դիմացինդ արժանի է դրան:

Գաղտնապահ ես և դժվար ես ցուցադրում զգացումներդ: Թեև ժամանակ է պետք փնտրածդ գտնելու, սակայն քեզ համար երջանկություն է վերապահված, քանի որ սիրո մեջ հավատարիմ ես: Կարող ես զոհողություններ անել և զգացումներիդ մեջ անփոփոխ ես: Հավատարմությունը քո ուժեղագույն հատկություններից է:

Դրական հատկանիշներդ են՝ համբերությունը, հետևողականությունը, համեստությունը:

Շատ ես մտածում ուրիշների մասին, և նրանց օգնելով ուրախանում ես: Փառասիրությունդ գոհացնելու համար քեզ պետք է ամեն հնարավորություն տրվի, հակառակ դեպքում քեզ պիտի դժբախտ զգաս:

«Այծեղջյուրի» թույլ տեսակը կարող է ունենալ հետևյալ թերությունները:

Կյանքի հանդեպ մոտեցումդ պահպանողական է և խիստ: Ասպագայով շատ ես մտահոգվում: Ունես դժվարություններ դիմագրավելու կարողություն: Ուստի պետք չէ հոռետես լինել: Բարձրին հասնելու փափագդ երբեմն քեզ դարձնում է նյութապաշտ:

Ուրիշների և քո իսկ նկատմամբ խիստ ես, և բարեկամներդ քեզ երբեմն համարում են սառն ու անտարբեր: Հետաքրքիր մարդկանց հանդիպելու առիթներդ նվազեցնում ես, որովհետև բծախնդիր ես և զգույշ:

Քեզ գոհացնելը դժվար է և, եթե ուզածդ ձեռք չես բերում, շատ հուսահատվում ես:

Երջանիկ և հարմարավետ կյանքով ապրելու համար լավ ճանաչիր քեզ: Ունես միապաղաղ հասկանալու կարողություն, և քեզ մնում է հաղթահարել դրանք:

«Այծեղջյուրը» համատեղելի է Ջրհոսի, Ձկան, Ցուլի, Կույսի, Կարիճի և Աղեղնավորի հետ:

Անհամատեղելի է Խոյի, Խեցգետնի և Կշեռքի հետ:

Նախասիրությունները.

Գույն՝ մուգ կանաչ, թիվ՝ 8 և 7, օր՝ շաբաթ, քար՝ օնիքս, մետաղ՝ կապար, բնակավայր՝ բացօթյա վայրեր:

Բաժանորդագրվեք «Նպատակ» թերթին

Տարվա բաժնեգինն է 600 դրամ

Դիմել խմբագրությանը

Տնօրեն՝ Լավրենտի ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ Գլխավոր խմբագիր՝ Վլադիմիր ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՑԵՆ. Երևան—19, Մարշալ Բաղրամյան 24 բ, հեռախոս՝ 22-44-26: Հ՝ 39288: Գրանցման վկայական 888:

Թերթը տպագրվել է ՀՀ կառավարության «Պարբերական» հրատարակչությունում: Հասցեն՝ Արշակունյաց 2: Ստորագրված է տպագրության 21.12.94 թ.: